

۲۵ رجب - ۱۳۳۴ سنه

۱۵ مای - ۱۹۱۶ سنه

№ 10

شورا دىمىر والو غى خادىملىرى

پرافىسسور ماكسىم كاواليوسكى (۱)

اۋگوست آينده آورو يا گدن كوجهيگان ايدى. لىكن اش بلەن بوتونلەي يوطنغان م. م. آورووينة التفات ايتىمى وھنوز آرمى - طالما اشلەوندە دوام ايتە ايدى. تىك وفاتىدىن بر آي غنە لك حالى بايتاق ناچارلانغاج، اول برنجى دفعە پروف. سىراتىنىنى چاقردى. دوستلىرى آندىن بر نيچە دفعە ياك ايتوون اوتسەلر دە، اول كولكولى سوزلر ئەيتوب، سوزنى ايكنجى موضوعە بورا طورغان ايدى. سوگنى آيندە حالى بيك آور بولا طوروب اشلەوندە دوام ايتە واش مجلسلىرىنە بارا ايدى. ۹ نجى مارتدە چەهارشنبە كون طيبىلر ابرتە نكيسن دولت صاۋىتىنە بارماسقە قوشسەلر دە، اول: «پاداخودنى نالوغ كياە، بارمى قالا آلەيم» دىب قرطقنە جواب بىردى دە كىتدى. مونە اوشبو چغو، مشئوم بر چغو بولدى.»

صوگنى ساعىلىرى.

كىنە پ. صاروكىنىنى طىگلىق:

حياتى آرتق سويگان، آقتق صولشىنە چە ايسىدن آيرىلغان م. م. ئولم آلدەنە غى ھمە قىينلقرنى عىجب بر طنچلق و نشاط بلەن تھمل ايتدى. تىك شاعر لىرمنتفك «فرشته» دىگان شعرندە غى:

И звуковъ небесъ замѣнить не могли-
(*) Ей скучныя пѣсни земли.

دىگان سوزلر اوقولغان چاقدە غنە اول، چقروب يغالاب يىبەردى. اول، «پىر» و آنگ جىرنىن صاغىوب يغلادى بولورغە كىرەك. حالىنگ آورلىقنە قارامىچە، اول، وقت - وقت كولكى سوزلر،

(*) پىرنك اچ پوشورغىچ جىرلى، آنگ قاشندە سماوى آوازلىرىك اورنىن طوتا آلەيلر ايدى.

اوبونلى - چىلى: «ئولگاج، يال ايتەرگە وقت كوب بولور ئەلى» دى طورغان ايدى. آنگ اشلىرن صاناب كورسەتو، اشكە صلاحىتن آىرم آچق تەبىر ايتەر: دارالفونودە، پاليتىخنىكومەدە لىكسىلر اوقو، پس. نيۋرالاگىچسكى ايس. دە دىقانلق ھم لىكسىلر اوقو، بىستىۋىۋىۋسكى عالى خاتون - قز قورصلرندە ھم لىسگافت خاتون - قز قورصلرندە لىكسىلر اوقو، عومومى مصاحبە و خطبەلر، آكادىمىە ناووكدە خدمت، دولت صاۋىتىندە اعضالق، ۋولنو - ئىقونامىچسكى جمعىتدە رئىسلك، آنگلىك ئەلەمى جمعىتن نىگزلەو و آندە رئىسلك ايتو، مجلسلر، كامىسىلر، «ترقىرور بلوق» نى تشكىل ايتودە ياقىدن مشاركت، شەر دوماسندە گلاصلىق، «ۋىستىك ياۋروپى» ژورناللىن باشقارو، بر نيچە روس وچىت مملكت گازىتەلرندە يازشو، اختصاصى ژورناللرغە مقالهلر يازو، برەر عالم و جماعت خادىمىنە ياكە بر عومومى مسئلەگە باغشلانغان ھم بر جموعەگە دىيورلك برەر مقاله يازوب بىرو، غىرانات ھم براقھاوز - بىفرون قاموسلرندە يازو. روسىەگە قايتقان كوندىن بىرلى آنگ قاتشقان اشلىرى بولارغىنە توكل البتە. بو حالدە آنگ سلامتلىگىنگ قاقشاوى بر دە عىجب توكل. ھىچ مبالغەسز، اول اوز ابركى بلەن حقىقت و ايزگىلىكنى سويۋوى تائىرنەدە، اوز وظىفەسىنگ قىربانى بولوب كىتدى. آنگ بوزولغان صحىتىنگ قورقچىلى علامىلىرى اوزغان يازدە اوق (۱۹۱۵) نجى يىل) بلنە باشلانغان ايدى. اوزىنگ چىتلىگىندە آى يارملىق استراحت، آنگ سلامتلىگىن موقت روشدە گنە توزە تىكان واوزغان

(۱) باشى ۹ نجى عددەدە.

بر کتابلر غایت نادر اثرلر جمله سندن ددرلر. بونده فرانسیسه، ایتالیه تاریخیخه عائد برنجی منبعلر بولدیغی کبی، ایسکی ایتالیه اقتصاد بونینگ کوب اثرلری بار. جمیع یاوروپا تللرینه ترجمه قیلغان اوز اثرلری آیروچه بر اشکاف اشغال ایتلر. بو اثرلردن بعضلرینک اصلی چیت تلرده یازلوب، روسچهغه شوندن ترجمه ایتلگانلر. ایکنجی کتبخانه سی جنوبی فرانسیسه ده غی صیفیه (ویللا) سنده صاقلانا. بونده غی کتابلرینک اکثری چیت تلده یازلغان کتابلردر.

ماسکا و دماغی

هیكلتراش ای. گیتسبورغ م. م. ننگ بیتدن ماسکاسن آغان. أما پروفیسور و. بیخیرف تیکشورور اوچون مرحومنگ دماغن (میین) آغان (بو یوک ذانلرنگ میلر تیکشوروب قاراو عادتی بار). متوفانگ اوزی قوشماغانلقدن، تابوتده کوینجه فوتوغرافی آلماناغان.

موزه خانه.

متوفانگ وصیلری آنک همه مملوکاتن یازوب آغانلر، م. م. غه منسوب ایگ کچکنه نهرسه نی ده بوغالتماو حقدنه تدبیرلر قیلغان. چونکه آنک اسمینه بر موزه خانه آچلوب، بار نهرسه سی شونده طوبلاناچقدر.

م. کوالیوسکی و مسلمانلر

مسلمان فراکیسه سی و پیترا گراد مسلمانلری م. کوالیوسکینک تابوتینه: „Проповѣднику свободы, равенства и про-гресса“ دیگان سوزلرنی یازوب پاپرتیک (آباغی) شکلنده مراسمنده حاضر بولور اوچون بر دیپوتاسیه بیهرگان. پیترا گراد مسلمانلری اوزلرینک وینوقلرینه حقیقه ییک مانور و جامع الکلم بولغان سوز یازغانلر.

— «حریت، مساوات و ترقیگه دعوت ایتوچی!».

ما کسیم ما کسیمو وینجینی تعریف اوچون بوندن ده طوغری براق سوز بولورمی؟

طوفراغک ییکل بولسون، ای شیخ محترم!

ع. — ۲۸ مارت، ۱۹۱۶ بل

مناقار نهیته و اوزن «ایران شاهی» دیب آتاب کوله ایدی. آنک حیاتی یاراتووی، ئولمنی طنچ قارشى آلووینه مانع بولمادی. اول، آتقی کیچلرینک برسنده: «ایندی صاوقسه مده، یالقنلانوب، یانوب یاشی آلام؛ آشاب، اچوب کنه، صاولوق حقدنه قایغروب قنه یاشاوغه قاراغانده ئولو یاخشیراق» دیگان ایدی.

صارو کین سوزی تمام.

م. م. ۱۸.۰۰۰ نجی مارتده اوزینک ئوله چکن سیزگان و یاقن دوستلرن چاقروب: «آخری ئوله م ایدی، بر آز یاشیم، چالیشاسمده کیله - کیلوون... حریت، مساوات و ترقینی سوپکرا!» دیگان. دخی، اوزینک قهرده شینگ اوغلی و حاضرگی دولت دوماسی اعضاسی ی. پ. کاوالیوسکینی چاقروب آچه مسئله لری و یاقنلرن تأمین ایتو حقدنه تعلیمات بیرگان و دفن مراسمن طنطنه لی یاساماونی اوتنگان. ی. کاوالیوسکی: «بو ممکن توگل» دیگاج، م. م. «یاری آلائی ایسه، تله سه کز نیچک اشله کز» دیگان. صوگره یاقن و دوستلری بلن خوشلاشقان و هر قایسیسینه بره ر یاعملی وجلی سوز نه تیکان و آت قونی جنابلرن یانینه کیتروب اوبکانده: «یه، صاو بولکز؛ آناطولی فیودروویچ، سز گده قین، میگاده قین» دیگاج، اوز اچندن گنه: «کوره شدن آردم؛ آنامنی کوروب شادلانورمن» دیگان. م. م. ننگ آناسی ۳۳ یل الک وفات بولغان؛ آنک عمری تأثرات، انفعالات و وقائعه ییک بای بولسه ده، اول عمری بوینجه آناسینه قارشى بولغان نازک و تیره ن محبتنی اونوطماغان.

وصیتی

م. کوالیوسکی اوز عمرنده اوچ وصیتنامه یازغان. بولارنک برسی ۱۸۸۶ نجی یلده یازلوب، مه سکو دارالفنونده صاقلانا. برسی اوچنجی یل، آفستریه ده صوغش باشلانغاج طوتقون بولوب قالغان بیرنده کارلسبادده یازلغان و شونده غی بر مؤسسه ده صاقلانا. آتقی وصیتی وفاتندن ۶ کون گنه الک یازلغان. بو صوگنی وصیتنامه، اولگی ایکی وصیتنامه نی فسخ قیلمی؛ بو صوگیلرنگ مفصل مندرجه لری آچق معلوم توگل. خارکف و مه سکو دارالفنونلرینه اوزینک پیترا گراد هم فرانسیسه ده غی ایکی کتبخانه سن هم ۲۰۰ مگ صوم نقد آچه وصیت نه تیکان. «ؤیستیک یاؤروپی» ژورنالنده غی یاین، شول ژورنال فایداسینه قوللانو شرطی ایله اوزینک ایگ یاقن اوچ دوستینه طابشرغان. أما اوزینک قول یازمه لرینک هم سن آکادیمی ناووکفه وصیت نه تیکان.

کتبخانه سی.

م. کوالیوسکینک پیترا گرادده غی کتبخانه سی غایت قیمتداردر. بو کتبخانه ده روس، اینگلیز، فرانسوز، نیمس و ایتالیان تلرنده ۲۰۰ نسخه دن آرتق کتاب بار. بونده غی بعض

متنبی

خلفینی کشی تانی آماوا، اولچاوسزلك برله اتهام قیلورلر، بزنی بتونلای اعتباردن توشرلر» دیگان ایدیله . کولدی و : « اول وقتغه قدر اول کتاب ساتلوب بتهر ئلی » دیدی .

**

« شعر پیغمبری » دیب معروف بولغان « متنبی » ، اسلام دنیاسنده غنه توگل بلکه بتون دنیاغه معلوم بر آدمدر . یاپونیاده طورغان حالده متنبی دیوانینی بیکله گان و متنبی ننگ یازمه اثرلرینی تیکشرر ایچون دیب مشهور کتبخانهلرده یوروب آخرده مصرغه کیلگن بر یاپونیا عالمی حکایتلرینی مصر مطبوعاتنده او قوغان ایلك . شاگردلرمن توگل مدرسلرننگ ده بیک آزلرینه غنه معلوم بولغان متنبی ، روس مستشرقلرینه معلوم ایدی . هیچ بر مدرسه مزده متنبی شعرلری درس ایتلوب او قولماغانی حالده روسیه ده بولغان بعض بر عالی مکتبلرده تربیه قیلنوجی روس وارمن بالالری متنبی شعرلرینی درس قیلوب او قیلر ایدی . بو کون متنبی سلامت بولوبده بوچه سینه « متنبی گه تابشرلسون » دیب نیندی گنه اورنده غی بوچه صدوغینه نیندی گنه تل و نیندی گنه یازو برله آدریس یازلوب خط سالنه ایدی ، طوب طوغری متنبی طورغان اورنغ، بارر و اوز قولینه برلور ایدی .

شوشی قدر مشهور آدمنگ ده ترجمه حلی بز کورگانلری بیک قسقه و بیک جزئی نرسهلردن عبارت . اوزون ایتلوب یازلغان ترجمه حلی بارلغندنده خبرمز یوق .

**

متنبی ننگ اسمی احمد بولوب کنیه سی « ابوالطیب » و آتاسی ده حسین بن حسن بن عبدالصمد ایدی . عباس بالالردن بولغان خلیفه لردن مقتدر بالله زماننده « کوفه » شهرنده « کنده » اسمی محله ده (۱) ۳۰۳ (میلادی برله ۹۱۵-۹۱۶ نچی یلدر) ده دنیاغه کیلدی . آتاسی « قحطان » عربلردن « بنو جعفر » قبیله سینه ، آتاسی ده « قحطان » عربلردن « همدان » قبیله سینه منسوب بولغانلقلردن متنبی ، خالص عرب ایدی .

آتاسی حسین « کوفه » شهرنده صو ناشوب کسب ایتدر و خلق آراسنده « عبدان السقاء » دیب پورتوله در ایدی .

متنبی ، یاش وقتندن باشلاب علم گه ، او قوغه اخلاصی بولوب اوز طریشغی برله کوب نرسهلر حاصل ایتدی . هر وقت علم اهلینه ، کتاب یازوچیلر و کتاب ساتوچیلرغه قاتشوب یوریدر ، کتاب ساتوب آورغه آقپه سی بولماغانلق سببلی آنلر قوللرنده بولغان کتابلردن فائده له ندر ایدی .

(۱) عربلرده « کنده » اسمنده قبیله ده بار . متنبی ایسه قبیله گه توگل بلکه محله گه منسوبدر .

« بر کشینگ ترجمه حالی یازلغان وقتده شول کشینگ آنان طوغان یا که بالغ بولغان کونندن باشلاب اولگان کونینه قدر بولغان روحانی و جسمانی احوالی یازلوب بازلورغه تیوشلی » دیگان اعتقادنگ آرمزده بارلغی « مرجانی مجموعه سی » اسملی کتابینی اتقاد قیلوب بو کونلرده « شورا » ده یازلغان مقاله لردن آکلشلدی .

بر کشینگ ، الوغ بر آدم بولاجغینی یاش وقتنده بلوب بولمی ، الوغ آدم بولوب یتشووی بلنمگان کشیلرنگ بتون حاللرینی یازوب بارو خدمتی چیلر طرفندن عادتده تحمل ایتولمی . آلفیه ری قیلندن اوز ترجمه حاللرنده بتون صیاق حاللرینه قدر یازغان بولسه لر بو یازولرده صوگ وقتده کشیلردن صوراشوب غنه یازلغانلقلردن تمام درست یازلغان دیب حکم ایتارگه طوغری کیلمی . پادشاهر سرایلرنده اوسوچیلرنگ روحانی و جسمانی حاللرینی احتمال یازوب بارا طورغانلردر . لکن یاش وقتلرنده غی حاللری مهمل طور بولغان کشیلرنگ شهرتلی آدماردن بولوب یتشولری ممکن بولغان کبک یاش وقتلرنده حاللری یازلوب بارلغان کشیلرنگ مهمل و باطل آدملر بولوب یتشولری ده ممکن .

داروین ، اوز بالاسینگ بتون حالینی یازوب بارغان بولسه ده مونگ بو اشی ، ترجمه حال یازو جهتندن توگل بلکه اوز مسلگی بولغان ایوالوتسیه (تکامل) نظریه سینی تدقیق قیلو جهتندن ایدی . شوشی بالانگ ده الوغ بر آدم بولوب یتشکانلگی معلوم توگل . ایندی شولای بولغاج بر کشینگ ترجمه حالی یازلغان وقتده آنک بتون احوالینگ یازلووی لازمده ممکن ده بولمی . بلکه ترجمه حال یازوچینگ وظیفه سی ، اوزی بلگان نرسهلرینی یازو و بلنمگان نرسهلرینی فرض و حسیاتلر برله طولدرمیجه آچیق و قصورلی حالده قالدردر .

اگرده بر کشی ، بر آدمنگ ترجمه حالینی یازغان وقتنده ترجمه حال کیمچیلکلی بولماسون ایچون اوزی بلنمگان اورنلرینی فرض و خیالدر ، حسیاتلر برله طوتورسه بو اش ، کیله چکلر ایچون تیکشرو یوللرینی قابلاو بولور و مذکور ترجمه حالده حقیقی توگل بلکه « صنعی » ترجمه حال سانالور .

تاریخ و ترجمه حال یازلوده واقعلر و کشیلرنگ اوز عصرلرینه یاقین بولغان آدملرنگ سوزلرینه زور حق قویلو عانددر . شونک ایچون مونلرنگ بلور بلماز سوبله ب کیتکان سوزلری ، کیله چک زمانده بلوب سوبله وچیلر ایچون یول بیکله و بولوب توشه در .

بر آدم گه « فلان کشی ترجمه سی حقنده یازلغان اثرده ، نی ایچون شول قدر غلو قیلدیله ، کیله چک زمان خلقلری موگا قاراب یا گلشورلر ، اگرده نمیزلری و عقللری بولسه بزنگ بو عصرمز

عربلردن کوبلرني اوزینه ایهرتکاندن صوڭ « حمص » امیری بولغان لؤلؤ مونگ اوستینه عسکر برله باروب ایهرچلرینی نارادتدی و اوزینی اسپر آلوب تورمه‌گه صادی . تورمه‌ده اوزاق و قتلر یاتدیغندن صوڭ بعض بر شفاعتچیلرنک التماس قیلولری سببلی تورمه‌دن چیقاردی . اوشبو وقت متنبی پیغمبرک دعواسی قیلووندن رسمی صورتده توبه ایتدی و شوشی خصوصده اشانچ یازوی یازلوب شونده متنبی یا ککشلق برله اوزینک باطل اش‌گه کرشکانلگینی و آندن قایتقالغنی اشهاد ایتدی . لکن اوشبو ماجراسی سببلی «متنبی» (پیغمبرک دعوی قیلوچی) دیگان سوز اوزینه لقب بولوب قالدی .

صوڭ و قتلر نده پیغمبرک دعواسی قیلووی . قرآن چیقاروب یوروونیی سویله و چیلرگه قارشو ممکن بولغانده شول اشلرینی بتولای انکار ایتدر و انکار قیلورغه ممکن بولماغان اورنلرده «ایندی اول یاشلک برله اشله‌نگان اشلر ، آندی حاللر یاش وقتده بولادر» روشنده سوزلر برله مسئله‌نی اوزون‌غه یارمازگه طریشه‌در ایدی . موندن صوڭ «دمشق» غه کیتدی و مذکور شهرده اوزینک شعرلری برله مشهور بولورغه باشلادی . اوشبو هنری سببلی علم و ادب اهللرینی حمایت ایتوچی پادشاه سیف‌الدوله بن حمدان مجلسینه کررگه موفق بولوب (۳۳۷هـ) مذکور حکمداردن زور التفات ، حرمت وانعاملر کوردی . لکن متنبی ، سیف‌الدوله قاشنده بیک حرمتلی بولغان ابن خالویه برله بر مجلسده آجولانشدی . ابن خالویه‌ده موگا قولنده‌غی تیمر آچقچ برله صوغوب باشینی تیشدی . سیف‌الدوله کوره طوروب شوشی ماجراده اوزینی یاقلاماغانی ایچون متنبی ، سیف‌الدوله‌گه اوپکله‌ب مصر حکمداری کافور الاخشیدی حضورینه کیتدی (۳۴۶ هجریده . کافور برله سیف‌الدوله بر برینه دشمنلر ایدی) .

مصرغه باروب متنبی ، کافورنی مدح ایتدی و آنک حضورنده مقربلردن بولدی . کافورنک بعض معاملهلرندن متنبی بعض بر ولایتلرگه اوزینک والی ایتلوب قویولاچغنی امید ایتارگه باشلاغان ایدی . کافورنک یاقینلری متنبی‌نی برر اورن‌غه قویو تیوشلگی حقتده سویله‌شوب قاراغانلر نده کافور : «پیغمبرک دعواسی قیلورغه جسارتی یتکان کشینک کافور برله برگه پادشاهلق دعواسی قیلورغه کوچی یتماز دیب بله‌سزمی؟» روشنده جواب بیرگانلگی مرویدر . (آخری بار) .

ذهنی بیک اوتکن ، حفظ قوتی سلامت بولغانلقدن کورگان بر نرسه‌سینی یادلاب آادری ، شولای ایتوب کوکلینه عام چیوب بارادر ایدی .

متنبی نک زبیره‌کلگی و حفظی کوچلی بولوی حقتده اوشبو ماجرانلی حکایت ایتلر : گویا کتاب صانوب یوروجی برکشی قولندن اصمعی اثری بولغان بر کتابنی آلوب بر آز قاراغان بولا . شول وقتده صانوجی «کتابنی بیر ایندی ، مینی اشمدن قالدراستگ ، یوقسه یادلامه‌چی بولاسکمی ، بو اش شاید بر آی مدتده ممکن بولور» دیگان و موگا قارشو متنبی : «شوشی ساعتده کتابنی بیکه‌گان بولسه‌م نی بیررسن؟» دیگان بولا . تکی کشی «کتابنی اوزگا بوش بیرمن» دیوی برله متنبی «آلی بولسه کتاب مینکی مین آنی بیکه‌ب تمام ایتدم» دیگان و خلقلر حضورنده باشندن آخزینه قدر اوقوب کتابنی آورغه موفق بولغان بولادر .

متنبی بیک یاش وقتده «شام» غه کیددی و آنده هم علم و ادب یولنده عمر اوزدردی . خصوصاً عرب لغتنی بلو طوغروسنده اقران و امثالندن آغه چیقدی ، عرب لغتی حقتده نیندی‌گنه بر شبهه چیقدی ایسه ایسکی شاعرلرنک شعرلردن دلیل کیتوره و اوز دعواسینی اثبات ایتدر ایدی .

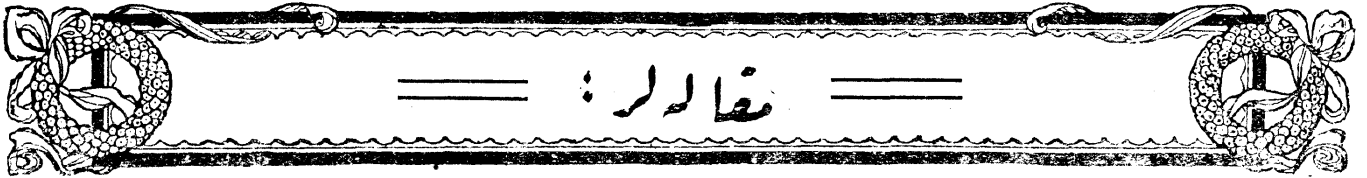
نحو عالملرنک الوغلرندن ، «الایضاح» اسملی معتبر اثرنی یازوچی بولغان ابو علی الفارسی بر مجلسده «فعلی وزنده نی قدر جمع صیغهلر مز بار؟» دیب صوراعان ایدی . هیچ بر فکر ایتوب طورمی متنبی «حجلی» برله «ظربی» دیب جواب بیردی . ابوعلی الفارسی بو حقتده «مجلسدن قایتقام صوڭ اوز اویمده اوچ تون طوتاشدن لغت کتابلری تیکشردم لکن شول حجلی برله ظربی نک اوچونچیسینی تابا آمادم» دیب سویله‌گانلگی روایت ایتوله‌در (۱) .

متنبی شعر سویلدر ، نثرلری ده فصاحتلی و بلاغتللی بولادر ایدی . اوشبو و قتلرده شام اطرافنده یوروی طوراعان «بنوکل» اسملی عرب قبیله‌سی آراسینه چیقوب بر آز وقتینی اوزدردی ، هاشم حتی عدنان بالاری برله مناسبتی بولماغان حالده نیندی قصد و نیندی سببلر برله‌در شوشی عربلر آراسنده اوزینک «علوی» (علی بن ابی طالب نسلندن) بولوونینی دعوی قیله باشلادی . بارا طوراعان مونگ برله‌گنه قناعت ایتمی پیغمبرک دعواسی قیلورغه کرشدی . اوزینه اینگان قرآن ایتوب بنوکل عربلرینه بعض نرسهلر اوقیدر ایدی .

مونگ بو ماجراسی مشهور بولوب کیتکاندن و بدوی

(۱) وفیات الاعیان . ج ۱ ص ۳۶ . «حجلی» «حجل» جمعی بولوب بر قوش اسمی ، «ظربی» ، «ظربان» جمعی بولوب بر قورت اسمیدر .

ربا حقنده

(باشی ۹ نجی عددده)

سوز مناسبتی کیلگانده شونی ده نه تیوب اوتیم نهلی؛ ربا بله معامله نك درستلگی اوچون یاصلغان یا که باشقلردن آلونغان حیللر، نظریه لر، بز اهل اسلامنگ هلاکتینه، اسیرلکینه سبب بولغان، مثلاً بیک ایسکی عصرلرده اوک یهودیلرچه ده یاوروپایلرچه ده یاتلردن ربا آلو، بیرو نظریه سی مقبول هم معتبر ایدی. اهل اسلام آراسنده ده شولوق نظریه قبول ایتلیدی. فقط آیرما شونده غنه شول نظریه نی قبول ایتوچی یهودیلر، اقتصادی جهتدن بوتون عالمگه باش بولدیلر، آنلرنگ ایگ اوواق اشاره لری ایگ زور سیاست دائره لرنده اعتبار ایتلورلک حالگه کیندی. یاوروپایلرچه بوتون عالمی اوزلرینه قاراتیلر؛ آنلرنگ سوزلر یگنه سوز، آنلرنگ بیورقلریغنه بیورق بولدی. اسلام دولتلری هم ده مسلمانلر ایسه هر یرده بونگ کیرسن کوردیلر، مصر، طریلس غرب، فاس ایران و باشقلرینک باشینه کیلگن دهشتلی حاللر همه سی تگی نظریه نی قبول ایتوب ربا آلو آرقاسنده بولدی. تورکیه ننگ شول قورقنچلی موقعه ده تورویده ربا آرقاسنده بولووی یه شربن توگلدرد. بروک ربانگ یهودلر اوچون ده، یاوروپایلر اوچون ده بر تورلی عامل بولوب؛ مسلمانلر ایچون ایکنچی تورلی عامل بولووی نك، شبهه یوق، بیک کوب سیبلیر عله لری باردرد. بز حاضرگه اول طوغروده بحث ایتیمیز. فقط اقتصادی جهتدن قاراغانده کوزگه برله طورغان بیک زور ایکی سبب باردرد که:

بری، یهودیلر بولسون یاوروپالور بولسون بتون کوچلری بله ربانی باشقلرغه بیررگه توگل بلکه باشقلردن آلورغه طرشقانلر. ربا بیررگه تیوش کورلسده ده ممکن قدر یاتلرغه توگل اوز آرالنندن برینه بیررگه اجتهاد ایتکنلر. شونگ اوچون زماننگ اوتووی بله تورلی بانقلر واق بووچ جمعیتلری تاغی نهله نی قدر بورچ مؤسسهرلی یاصلغانلر وشول یوللر بله ملی بایلقننگ چتکه چفوونیه مانع بولورغه طرشقانلر. حاضرده طرشوب یاتمقده لر. مسلمانلرغه کیلگانده اش بونگ کیرسنچهره ک حکم سورگن؛ یعنی آنلر ممکن قدر بورچ نی کوبره ک آوب قالورغه طرشقانلر. یا که شونلرغه مجبور بولغانلر. لکن آلونغان بورچنک اورنلی بولوب بولماوی بیک اول قدر تیکشلمه گن. شونگ اوستینه بونلر،

آلونغان بورچ بیرلگن ربا مقابلینه بورچ بیرو ربا آلو یوللرینه وشول طریقه تگی کیمچیلکینی طوتورو سیبلیرینه کوز آتماغانلر. اهل اسلامنگ دولتلری ده افرادی ده شول یولده بولغان خصوصاً آنلرچه اوز آرالننده ربا بیرو و آلو درست بولماغانغه فقیرلرگه، یا که قولدن اش کیلور طرشلرگه مادی یاردملر بولماغان. شونلقدن بوندی آدملر یاتلرغه ربا بیررگه مجبور بولغانلر؛ ملتده شلرینک آقچهلری ایسه صاندقلر ده نهره م یاتقان. (۱). شولوق سیبکه مینی یاتلرده غی کبک بورچ مؤسسهرلی ده دنیاغه کیتررگه ممکن بولماغان. منه شولایتوب ربا آرقاسنده ملی بایلق یاتلرغه کوچکن.

ایکنچی سبب، یاتلر بورچ آغانده آغان آقچه سی بله مال اوسدره، اشن ره تله و اوچون آلا. شونلقدن بورچقه آغان آقچه سی بله بیررگن رباسینک قات، قات تولوشن حاصل ایته. اگر ربا بله بورچقه آقچه یا که باشقه نرسه آوب ده آندن فائده ایتمه یه چگی معلوم بولسه ارل هیچ بر وقتده بورچ آلمی. بزده ایسه حال بونگ کیرسنچهدرد. مصرلرده، هندستان، فارسلرده ده دولتنک بورچقه کرووی سرای تریه سی اوچون بولوب افراننگ بورچقه کرووی ده کوبره ک یاخشی آربالرده ایتامایلر لردد یورو اوچوندر. روسیه مسلمانلری ایسه یه تاماق تویدرو یه قوناق صیلار اوچون بورچ آلا. شونلقدن باری خلقنی بایتو، آنلرنی رحیمسز بایلرنک ظلملرندن قوتقارو اوچونگنه آچاغان واق بورچ جمعیتلرندن ده خلقمز فائده له نه آلمیلر و اوز اهلیتسزلکلری سببلی ضرر کورلر. عمرنده بر تین بورچقه کرمه گن، توگره ککنه یه شوچی بیک کوب آغیلر واق بورچ جمعیتلری آچلو بله بورچقه باتوب نهله نی قدر عذاب چیگلوری کوز آلمزده در.

مونه شوندی سیبیلر آرقاسنده « ربا » مسئله سی بزنگ مسلمانلر اوچون بلای عظیم بولوب قالغان. بونلرنگ ده باش سببی بزده اقتصاد بامه و هم متفقهلرنگ قلبلری قدر ضعیف حیللری، فاسد عقدلری، بلمه م نرسه لریدر.

اوتکن اشکه صلوات دیگن قیلدن اوتکنه گه قانغوروده فائده یوق. فرصت بوتونله ی قولدن کیتمه گان نهلی. کوزمزی طویلر اق آچوب فائده، ضررمز نی کوررگه طرشورغه، ایسکین کیلگن

(۱) والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم بعذاب الیم (توبه ۳۴) شول آیه کریمه گه مذکور آدملر مصداقلردر. بو حقه حدیثلرنگ حسابی یوق. ذاکر.

یازغان چاقده سکوت ایتدم. فقط شول سکوتم مذکور مقاله لرگه اعتبار ایتمه و یا که غفلت سببلی توگل ایدی؛ بلکه آلاغرله اوزمیچه مناسب بر اورن بیرو غرضی بله ایدی. زیره شول کونگه قدر تاتار مطبوعاتده غنه توگل، بوتون عالم اسلام مطبوعاتده دیسکده آرتق کیتمه گن بولورمز، ربا حقنده یازغان سوزلرنک ایک گوزله لی، شارع کریم حضرتلرنک مقصدینه ده، بیانینه ده ایک یاقنی، بز تاتارلر اوجونده بیوک بر شرف صانارغه یار اراق بولغان شول گوزله مقاله لر حقنده سکوت ایتتمک، اوزمده بله غایت بیوک گناهدر. فقیهلرنک تناقض حیوتندن عبارت بولغان غایت نحیف سوزلرینه ده اورن بیرلگان مقاله لرده مذکور «ربا هم واق بورج جمعیتلری» مقاله لرینه اورن بیرلمه سه علمی گنه توگل ملی جنایت اشلنگان بولور. شونلقدن اوز تله گنه رغما (زیره مینمیچه آنک طوغروسنده سویله وشول اورنده مناسب توگل ایدی) بولسه ده محترم بر کشیمزنگ اشاره سی بله مذکور مقاله لر حقنده شول اورنده کچکنه گنه بر ملا حظه منی عرض ایتمه کچی بولدم. فقط «ربا هم واق بورج جمعیتلری» مقاله لری حاضر قولمده بولماغانه یازاچاق مقاله منی چیغان چاقده آنلرنی تاغی بر قات تیکشورگه، مطالعه ایتهرگه و آنک مقصدن کوز آلمه قویوب تعقیب ایتهرگه ممکن بولمادی.

شونلقدن یازاچاق مقاله منی ترتیب ایتکهنده «قاهره» ده چاغنده مذکور مقاله لرنی بر عرب عالمینه عرض ایتو مقصدی بله فسقارتوب عربچه گه ترجمه ایتلگن مسوده لرمدن وشول وقت یازغان بعض ملاحظه لرمدن حیویوب واستدلال ایتوب یازاچاقمن. شونلقدن مذکور مقاله نک قیمتن تیوشنجه تقدیر ایته آلماسام او قویلرنک عفولرن آرزو ایتتم (۱).

«ربا هم واق بورج جمعیتلری» مقاله سی عالم لرمدن

(۱) رضا الدین حضرت نک ربا حقنده یازغان بر مقاله سن «شورا» ده اوقوغان ایدم حاضر شول مقاله نک مهورومی خاطرمده قالمغان. لیکن آنک خلاصه سی این قیم نک «اعلام الموقمین» (جلد ۱ ص ۲۰۲) ده سویله گن سوزلرن تقویه دنگنه عبارت بولویچلیغی بیک یاخشی خاطرمده. شونلقدن ربا حقنده سویله دگمز وقت شول سوزلرنک قیمتی ظاهر بولور. فاضل محترم موسی جارالله حضرتلرنکده «دینی واجتماعی مسئله لر» اسملی کتابنی انتقاد ایتدیگی وقت ۱۹۱۴ یل ۲۲ نجی عدد شورا ده ص ۶۸۰ ربا حقنده بعض ملاحظه لر اوقوغان ایدم. فقط شول مقاله ده استاذ حضرتلرنک ربا حقنده غی فکری آچق یازلمغان. باری، مذکور اثرنک مؤلفینه قارشی یازغان سوزلرنک گنه باقی معامله سینک، آنک فکرنجه، شریعت اسلامیه تعلیماتینه مخالف بولماغانلن آلاغرله ممکن. رضا الدین حضرتنک «دینی واجتماعی مسئله لر» اسملی اثرنده گی ربا طوغروسنده یازغان سوزلری حقنده سوزمز بولور. سویله دگم شول مقاله لرگه باشقه «دین» اسمندن «ربا» حقنده سوز سویله نگن بر مقاله بارلن، بولسه ده اعتبار ایتهرلگن بارلن بلیم.

ذاکر.

خطا لرمدن قوتلورغه اجتهاد ایتهرگه بیک وقت. شوشی فائده لی جمعیتلردن فائده لهنه بلورگه اویره نورگه کیره ک. وطنداشلر مز روس، یهودی کبک ملت لردن عبرت آلوب اقتصادی حاللر مز نک اصلاح ایتلوی اوجون آنلرنی رهبر توتوب آنلر یولندن کیتهرگه کیره ک. حاضر ایدی بورچه کروب قوناق صیلاودوری اوتکه نلگن خاطرگه آلاغرله، ربا بیروب بورچه مال آلسق شول مال بله بیرگن ربامز قدر ۳-۴ ثلوش فائده ایتهرگه طر شورغه لازم.

درست، مین هیچ بر وقته. اقتصادی جهتلردن باشقه ملت لر بله یارشو اوجون مطلقا ربا بله معامله لازم دیب دعوا ایتیم. ایته چکده توگل من. بر اورن- مملکت بولسه ده آنده هیچ بر تورلی ملک تصدیق ایتلمه سه اول مملکتده ربا بیرو یا که آلودن باشقه ده تر کلک ایتهرگه ممکن بولور ایدی. بلکه ربا حرام ده بولور ایدی. فقط بز نک حاضر کی عصر مز بوتونلای دیه رلک قاپیتال عصری. مال ملک نک بر قولغه حیویوی درست کورلسه ربا نک درست لگی ضروری اولارق لازم بولا. چونکه بولار بر برینه ایگز ومتلا زمان نه بیرلر. شونلقدن بز استه راسته مز ربا بله معامله ایتهرگه مجبورمز. شونلقدن بزگه بو طوغروده برگنه دقیقه ده تردد ایتوب طوررغه یارامی. خصوصاً بز نک دینمز نک تعلیماتینه کوره آدم نک ملکی مقدسدر، محترمدر. شونک اوجونده بز نک دینمز ربا بله معامله گه باشقه لرینه ظلم ایتمه و شرطی بله بیک کیک، بیک آچق یول قویادر. بز نک کیله چک مقاله لر مز مونه شول طوغروده یول باشچی بولماچاق. ومن الله التوفیق والیه ارجع وایب.

..

اوتکن سنه «ربا حقنده» اسملی مقاله لرمده ربا طوغروسنده سویله نگن مشهورره ک بوتون سوزلرنی حیویوب انتقاد ایتهرگه تله گن ایدم. ایدی شول وظیفه نی اوته گن کبک بولدم. فقط شول کونگه قدر اهل اسلام طرفندن ربا حقنده سویله نگن سوزلر ایچنده تعلیمات الهیه گده، حاضرکنی طورمش و اقتصادی آغومغده ایک موافق بولغانی، طوغری بیزمن بله اولچه نگنی، تیره ن ملاحظه بله یازغانی، شبهه سز، «ربا هم واق بورج جمعیتلری» اسملی مقاله لر ایدی (۱). شول مقاله لر طوغروسنده ربا حقنده

(۱) فقیهلرنک مذهبلرن انتقاد ایتدگم وقت شول مقاله لر طوغروسنده بر کله ده سویله میچه قالدروونک باش سببی، ربا حقنده خصوصی ملاحظه منی یازغانده مذکور مقاله لرگه قاغلو غرضی بله ایدی. شول کونلرده مشهور آدم لرمدن بری «کوزنیتسکی» گه تشریف ایتکن ایدی. قصه غنه مجلسزده ربا حقنده غی انتقاد طوغروسنده ده سوز چنوب مذکور ایدی «امام محمد طاهر بایتوگالف» جنابلرنک مقاله لری حقنده سکوت ایتومه هیچ بر تورلی معنا بیره آداون سویله دی. مونه شول مجلس تأثیری بله شول مقاله نی یازدم. ذاکر.

قلب کوزی بولماسه ما کغای کوزی گنه فائده بیره آلاماز.
(آخری بار). ذاکر آبوخانف. «قوزنیشکی».

حلب خاطره‌لی

«شام» ده

(باشی ۹ نچی عددده)

بر یول توشکانده شام خاطرانتده تصویر ایتلگان قبرستانی و آنک مین برنجی بارغانده اشله نوب یاتقان تر به لرنی قاراب چقدم. مین برنجی بارغانده ازویز چوقری بولوب یاتقان اورنلر واقعا ده تر به گه نه یله نگانلر. آل بیت رسول قبرلرندن برسینک اوستینه بیک ماطور بر مسجد صالوب یاتالز، مناره سی اشله نوب بتوب کله ایدی. اول مسجدن سلسطان محمد خامس حضرتلری صالدرایکان. آنی کورگاج و صالدروجی کم ایکانلگنندنده خبردار بولغاچ: «تری ملتنگ ترک حکمدارلری ترکرگه تر به خانلر صالدرغانده اولک ملتنگ اولک حکمدارلری اولکلرگه تر به خان صالدرالر» دیب اوبلاودن اوزمنی طیا آلامدم.

ایکنچی باروشده شهرنی کوب قاراب یوریسی بولماغاچ کوبره ک و قمنی جامع امویه ده گی مدرسلرنگ جلفه لرنده اونکاردم. آنده اوقولغان درسلرنی معنالی و استفادلی نهرسه لرنده رگه ممکن توگل. تام بزنگ ایسی مدرسلر اصولنده نزاع لفظی برله وقت اونکارالر؛ الفیه کافیه لرن آرتقان وقت کشیننی قورقوب اخلاقی و دینلی ایتهرگه طرشودن... ججیم وهاویه تقدیرلرندن کوب اوته آلمی. تیک برکوتی بر مدرس کنه زمانه چهره قیله نهم، یا گراق روحده فلسفی ره ک بر درس برهم دیب آوروپا مکتبلری و آلوده غی تر به حقنده بیک فزق فکرلر سویله ب آلدی و آخرنده بیروت ده غی آمریکا کلیسینه طوقتاب آنک حقنده ده خلاف حقیقت بیک کوب نهرسلر یادوردی:

اول مدرسه آوروپا مکتبلری حقنده سوز سویله ب کیتهرگه مناسبت چغارغان مسئله ده بیک فزقنه بولدی؛
«نصرانیلر یهودیلر ابراهیم عم نی یهودی نصرانی بولغان دیلر. الله تعالی عقللر بیرون. موسی دنده عیسی دنده شول قدر یوز سنلر مقدم کیلگان بر ذات نیچک موسی یا که عیسی دیننده

«تایصوغان» امامی محترم «محمد طاهر حضرت بایتوگالف» جنابارنیکدر. شول مقاله لر یالغشامه ۱۹۱۳ یلنک اولگی عدد «شورا» لرنده باصلغان ایدی. قایسی عددلرده ایکنن تعیینله ب بله آلامدم.

مقاله صاحبی محترم حضرتتنگ فکرینه کوره رباماده لری اوج قسمدر؛ برنجی ماده: ۱۰۵ سوم آتون بیروب ۱۰۰ سوم واق آتون آلق. بیش صومی آلماشدروچیده قالدی. ایشته شول ۵ سوم ربای نقد بولدی.

محترم حضرتنک «ربای نقد» آنادیغی شول نوع بیغ، شبهه یوق. حرامدر. آنک حراملغن، گرچه ربای نقد حقنده بولماسه ده «لا تظلمون ولا تظلمون» (بقره-۲۷۹) آیت کریمه سینک صموندن استدلالی اورنلی. بو حقده سوزمز یوق. زیوره شول نوع بیغ آپ آچق ظلم، کوز کورمه ته باشقه سینک حقیقه تعدی، آنک آبدراغان وقتندن فائده له نوب قالودر.

مناسبتی چقغانده نه یتوب اوتیم نه لی: «ربا» دن صافلانو دعواسیله شول کونگه قدر بر ملی بانق آچارغه باطرچیلق ایته آلمغان «تورکیه» حکومتی، یهود، نهرمن، گرنیک کبک مسلمان بولماغان خلقلردن بوتون رعیه سن تالانوب تورادر. صحیح مسلم ده مذکور- «عن عبادة بن الصامت قال، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: الذهب بالذهب والفضة بالفضة والبر بالبر والشعير بالشعير والتمر بالتمر والمالح بالمالح مثلاً بمثل سواء بسواء يدا بيد، فاذا اختلفت هذه الاصناف فبيعوا كيف شئتم اذا كان يدا بيد» (جلد ۱ ص ۶۳۱) خبرینک همده «ولا تأكلوا اموالكم بينكم بالباطل وتدلوا بها الى الحكام لتأكلوا فريقا من اموال الناس بالاثم واثم تعلمون» (بقره - ۷۴) آیت کریمه سینک دلالتی بله شرع شریف نظرنده قطعی صورتده حرام بولغان دارالخلافة ده اشله نوب طوراً طورغان شول معامله گه قارشى نه دین حامیسی اسمن تاقغان چالمایلاری (صارقلیلر) و نه ده جاملرده آقروب باقروب دین طوغروسنده فلسفه صاتوچی متفقهلری بر سوز سویله گنه ن ایشته نمز یوق. بلکه کیرسنجه «صرف» دیگن بولوب شول معامله نی دین اسمندن تقویه ایتوب طورالر. مادام شول معامله، صریح حدیثلرگه آچق صورتده مخالف، آنک صرف اسمنده بولووی، بیغ اسمنده بولووی آنی حلاللی آلماسه کیره ک. زیره «هر بر عقدده مقصد و معنا معتبر بولوب تعبیرنک خصوصیتی اعتبار ایتامه س». بو ایسه اوزلرینک هر کون یوز مرتبه قوللرنده بولا طورغان «احکام عدلیه» مجله لرنده ده ایگ باشده یازلغان فقه قاعده لرنندن بریدر. فقط یازلغان بولوغنه یتمی شول، کورو اوچون آچق کوز، آکلار ایچوند ده بصیرت اییه سی قلب کیره ک.

شول ره وشچه مين ايکي يلدە اوزمنگ کچکنه وقتدن بيرلى کوررگه مشتاق بولوب يورگان شهرلردن ايکيسن زيارت ايتوب آردە بعضا يک طاتلى و بعضا يک قاينغىلى و آخر دقيقه لر کيچردم. آرنى کوردم. لکن بر وقتلرنى آرنى کورووم توشده گنه ممکن شيکلى کورونه ايدى. بو کون ايسه آرنى کورگانلگم توشده شيکلى گنه بولوب قالدى.

صاقماری . (بتدى)

شعر:

«باقالار» و مين

بر وقت بارلق قویانلر بر بولوب ،
 طورديلردى ، وحشيلردن زارلانوب ؛
 شول آرادە «بر عقلی باش» قویان
 نه يتدی دی: «ئولمهك خیرلی قورقودن» .
 بارسى ده ئولمهك بولوب کولگه توشوب ،
 کیلدیلردى کول چیتینه جیولشوب ؛
 بو قویانلرنى کوروب بارلق باقا ،
 توشدیلردى ، کولگه سيکروب شب! ده شب!
 کوتمه گاندن بر قومنى قورقتو —
 دن اثرله ندى دی بر مغرور قویان ،
 «طوقتاغز ئولمیک طوغانلر، بز طوريق»
 «بار ایکان ، قورقاق قویاندن ده یامان»
 ديب سويله گاجدن قزو، اوطلی نطق
 طکلادیلر، بر قویاتى ، بار قویان ؛
 نه لده یه شیلردى نه لى دیناده ؛
 طویسه ده جانلر بو ته ندن قورقودن .

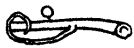
مین ده قایچاقده ظلمدن یك طویوب :
 «طاشلیمچی دنیاسی بسون» دیمین
 شونده اولیمده «باقالار» ملتن ؛
 «ئولیمین مین دن ده مظلوم بار» دیمین .

ز. سعیده .

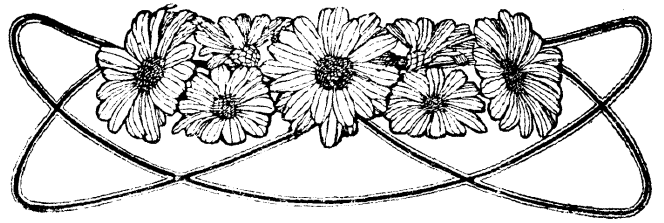
بولسون . اول یعنی ابراهیم اول دینلرنگ برسینه ده منسوب توگل بلکه مسلمان ایدی . دبدی . و شوندن صوگ نه لیگی مکتبلرگه سیکردی . اگرده مدرسنک شول تقریری وقتنده عربچه بلگان بر میسیونیر طوروب ده : «سوزگر یك درست ، ابراهیم پیغمبر اوزندن نیچه عصرلر صوگ کیلگان موسی یا که عیسی دینندن بولا آماغان . لکن اول نی وجه برله موسی دن ده عیسی دن ده یك کوب صوگ کیلگان محمد (عم) دیننده بولا آلا؟» دیگان بولسه مدرسن ، نی جواب بیرگان بولور ایدی ایکان .

قسقەسى مین معاویه جامعنده بر نیچه کیچ بر نیچه مدرسنک حلقه تدریسنده اونکاردم . لکن آزغنه بولسه ده کوگل کو تاردی کو گل قناعتله نوردی بر نرسه آلوب جقمادم . اسلامیتنگ اجتماع جهتینه اعتبار ایتمی آننگ یالغوز دینی جهتن گنه آلا لر ایکان — صاف دین ، صاف دینی مسئله تیره سنده یورسونلر ایدی . اول وقتنده ده کو گلگه یاخشی بولور ایدی . و حالنکه آردە برسی ده یوق . بر مدرسن ساعتدن آرتق وقتده رجم و قصاص حقنده سویلهب اونکاردی . ایکنجی برسی تاغن اهمیتسز نرسه حقنده اوزاق سویلهب اوظوردی . منه شولرنى کورگاج «اسلام دنیاسندن علمده بر کتده کوتارلگان» دیگان فکرگه یك آجینوب قنه قوشیلا یازوب قویاسک . استانبولدن مصرغه باررغه اوچوب چغوب ده بیروت و شامغه یتوب . شام دن قدس شریفکه بارغانده «طبریه» کولی طوغر و سنده ماشینلری قاپلانوب یغلوب توشوب یك فاجعه لی صورتده هلاک بولغان فتحی و صادق بکلرنگ ، و آردن بر آز صوگ «حیفا» دن اوچوب کیتم دیگانده گنه اوچقوچی دیکرگه توشوب اوزی شونده صوغه باتقان نوری بکنگ قبرلرن زيارت ایتدم . آرنک اوچسن ده شامغه کیتروب صلاح الدین ایوبی یانینه ، آننگ تر به سینک طشینه دفن ایتکانلر ایدی . اول وقتلرده اول اوچ بهادر قبرلری اوستینه ده بر مزین تر به اشله نوب خاطره اولهره ق قبرلری اوستنه اوز تله کترینه موافق بر آیراپلان اشله توب قویارغه اولاب یوریلر ایدی . لکن آگرغه موافق بولا آلدیلرمی ، بوقمی ، بو کون ییلگیلی توگل . بو اوچ بهادرنگ وفاتی عثمانلی دنیاسی اوچون یك زور بز فاجعه بولغانلغی وقتنده غز تهرده یازلوب اونکان ایدی . اجنبی دولتلرده اول واقعه لرگه بر ایکی فردنگ دیندن کوچوی ایتوب کنه قارامی آنی عثمانلی ملتینگ باشینه کیلگان فاجعه لر دن صاناب فتحی و صادق بکلرنگ هلاک بولو خبری کیلگاج بیروت قونصولستوالری بر کون ماتم فلاکاری کوتاروب طورديلر .

شامده بیش آلتی کون طورغاج و آنده «کورمی قالدیم» ديب اوکنورلک نهرسه قالغاندی کورنمه گاج «بیروت» که قایتوب کیتدم .

«دینی و اجتماعی مسئله‌ها» اسملی اثر حقنده

۱۹۱۴ یلده رضا الدین حضرت طرفندن «دینی و اجتماعی مسئله‌ها» اسملی ۲۰۰ صحیفه‌لی یک مهم بر رساله نشر ایتلدی. واق حرفلر ایله باصلغان بو زور اثرده بیک کوب سوزلر و گوزل تحقیقلر بولوب بزنگ فکرمزجه انتقاد قیلورلق اورنی آز ایدی. محترم موسی افندی حضرتلری بو مهم اثرنی انتقاد قیلوب ۱۹۱۴ یلنی «شورا» مجله علمیه‌سنده گوزل مقاله‌لر یازدی، بیک تیوشلی اش اوز اهلی طرفندن اشله‌ندی هم تام وقتنده اشله‌ندی. تشکر قیلدق.

ایندی بزده سوک بو لسه‌ده بو مهم اثرلر حقنده اوز فکرلرمزنی سویلرگه و ضعیف محاکمه‌لرمزنی یورتورگه اوبلادق. زیرا مسئله‌نگ اهمیت بیکانی یوق. همیشه آرتاغنا بارا، بو قدر زور اهمیتلی مسئله قوزغالغانده اوز فکرلرمزنی عرض قیلیمی قالونی یوکی آلمادق. بزنگ انتقاد و محاکمه‌زدن کشی فائده‌له‌نه آلماسه اوزمز فائده‌له‌نورمز، فکرلرمز تصحیح ایتلور. بزنگ ایچون بوزور فائده. احتمال بزنگ کبی اوبلاو و جیلر دخی باردر، آنلر هم استفاده ایتلرلر. هر حالده بو مهم مسئله‌نگ همیشه سویله‌نه تورماقنده فائده‌دن باشقه بر نسه‌ده برلماز.

موسی افندی‌نگ برنچی قاعده‌گه انتقادی درست. اما ۲ نچی قاعده حقنده‌غی انتقادی درست بولماسه کیره‌ک. درست قرآن کریمده دلیل عقلیلر کوب. «دینی و اجتماعی مسئله‌ها» نگ ۱۴ نچی صحیفه‌سنده «قرآن، دینی اصللرنی، نقلی و عقلی برهانلرنی اوگره‌ته طورغان بر کتابدر» دیشدر. لکن قرآن کریم متدینلر ایچون احکام شرعیه حقنده دلیل نقلیدر. قرآن کریمده عقلی دلیللر کیترو، آدملرنی ارشاد و ایمانلرن تقویه هم‌ده عقلنگ اهمیتته و حریت افکارغه اشارت ایچون بولسه کیره‌ک.

۳ نچی ماده‌گه انتقادی‌ده وارد بولماز. زیرا «دینی و اجتماعی مسئله‌ها» نگ سوزیده شوکا عائد بولسه کیره‌ک.

موسی افندی‌نگ ۵ نچی قاعده‌گه انتقادی توغری بولور اول سوزالته سویلانورگه تیوشلی، لکن اساسی قاعده قیلوب سویلاغاسه مناسب بولور ایدی.

۶ نچی قاعده‌گه انتقادی هیچده درست توکل. چونکه اعتقادنگ

حصولی بار، اسلام عقیده‌سی سانالو بار. مونلر بربرسینه باشقه نرسلر. دلیل ظنی ایله اعتقاد بولورغه ممکن. لکن موندی اعتقادی اسلام عقیده‌سی ساناماسقه و بو اعتقادده بولماغانلرنی اسلام عقیده‌سندن طشده حسابلاماسقه تیوش. اسلام عقیده‌سی قطعی دلیلرگه گنه مبنی‌در». اگر بو سوز میلون مذهبگرگه آیرسه، ظنی دلیللر ایله اکتفا‌نگ میلیارد مذهبگرگه آیراچاغی بدیهیدر. موسی افندی «حکم ایکی نوع: بری صرف دینی، دیگری

صرف دنیاوی. اخلاق ایکی نوع: بری شرعی اخلاق و دیگری صناعی اخلاق. قانون ایکی نوع: بری توزلگان قانون، دیگری شریعت» کبی سوزلرگه اعتراض ایتمش و «دین» نی «دنیا» دن آیرا نورغان بوندی تقسیم‌لره انکار ایتمش. بزنگ فکرمزجه «دینی و اجتماعی مسئله‌ها» نگ بو توغریده‌غی بیاناتی بیک درست و غایت گوزل بولوب اسلامیتی حیاتدن مدینتدن آیرماق اساسینه مبنی توکلدر. موسی افندی ایتکانچه «انسان‌نگ حیاتده عزتته، مادی هم روحانی سعادتته سبب اولو بیلور هر برشی اسلامدر، اسلامک رکسیدر». «اوزون-کونکرده روزه» ۱۷۵-۱۷۷ ص‌ده گی سوزلرده اعتبارغه آلورلق مهم سوزلردر، لکن کوب تجربه قیلنغان خطای عقلدن اختراز ایچون قولمزرده اسلامیت فانارن توتوب حرکت ایتمالیمز، حیات و مدینتیمزنی اسلامیت اساسینه قورمالیمز. شول وقتده بزنگ قانونم شریعت بولور، اسلامیت، حیات و مدینت ایله برابر یاشار، حیات و مدینتیمزده نق و گوزل اساسلی بولوب مادی و معنوی مسعود بولورمز.

۹ نچی صحیفه‌ده «و یا که شول عصرنگ الخ» دیشدر. شول عصرنگ بولو نیگه لازم؟ «آتیوز قدر قانون اساسی لرغه بناء قیلورغه مجبورلردر» دیه‌در. بو مجبوریت کده اینانوب بولمی. قانون حقنده‌ده تعدیلات بولورغه ممکن.

۱۰ نچی صحیفه‌ده گی ۷ نچی قاعده البته درست و گوزل. موسی افندی‌نگ دقیق انتقادلری اهمیتسز بولسه کیره‌ک.

۸ نچی قاعده‌ده «تأویل قیلو لازمدر» سوزی درست بولماسه کیره‌ک. بو توغریده موسی افندی فکری توغریدر.

۱۱ نچی صحیفه‌ده گی «والله خالق کل دابة من ماء» آیت کریمه‌سی حقنده‌غی سوزلر، بزنگ فکرمزنی اثباتقه قولنی برهاندر. فن‌نگ خطاسن، تأویل‌نگ بطلانن کوره توروب «تأویل لازمدر» دیه‌رگه یول یوق. بز قرآن کریمنی بزنگ ناقص قلمزندن قیاس قبول ایتماسلک درجه‌ده اوستون دیب اعتقاد قیلیمز. شونلقدن بزنگ قلمزگه خلاف کبی کورنگان قرآن آیتلری بولسه الله اعلم بمراد دیب سکوت ایتونی آرتق کوره‌مز. بیک کوب بولسه فن‌گه مغرورلر کوزنده قرآن کریمک اهمیتن یوغالتاو

ایچون تاویل جائز بولور.

۱۵ نجی صحیفه ده ۱۳ قاعده ننگ تفصیلاتی غایت درست و گوزهل. موسی افندیگ اتقادی ده گوزهل. بز رضا الدین حضرتنگ سوزلرن موسی افندی سوزلرینه خلاف تابمادق بلکه ایکسن برکه حیدق. تیک قاعده نی «قرآن، انسانلرنگ دنیا و آخرت سعادتلرینه و هدایتلرینه سبب بولغان دینی بر کتابر» عباره سنده بازارغه تیوشلی. ۱۳۱ ص ده ۳۵ نجی قاعده ده یازلغان کبی. قرآن کریم دینی کتابدر، اجتماعدر، و حتی سیایددر. بو توغریلرده قرآن ده مهم اساسلر بار. لکن قرآن کریم قاموس العلوم توگل، هیئت کتابی، جغرافیا کتابی و غیر ذلک فنون و طبیعیه کتابی توگل. قرآن کریمنگ توری علملرگه اشاره سی عقلنی اشله تو. طبیعت دیگگرنده بوزولرگه اشاره و ارشادلرندن استفاده قیلوب عقلنی غایت حر روشده یورتورگه، طبیعتدن علوم خزینهلرن اوزمز قازوب چغارغه تیوش. قرآن هیئت اجتماعیه حاللرن اخلاق و معاملهلرمنی اصلاح حقنده مهم اساسلر قویغان اللهغه قللق روشلرن کورساتکان دینی بر کتابدر.

ستلرگه کیلسهک، دنیاوی اشلرده پیغمبرلرنگ رأیلری خطا بولورغه ده ممکن. مونگ مقام نبوت گه ضرری یوق. موسی افندی ستلره وارد اولایله چک اشکالاری اعتراضلری دفع ایتماک خصوصلرنده ده گوزل چاره لری تابمق ممکندر» دیه در. تابلسه البته گوزهل بولور ایدی. لکن «غروب سوگنده قویاش تحت العرش سجده ایدهز. طلوع ایچون هر دفعه اذن آلور، کونلرنگ برنده آکا مشرقدن چیقار ایچون اذن بیرلماز بهلکی کیلگان بولکندن کیری قایت دیولور، شول وقت قویاش مغربدن چیقار» مضموننده بولغان حدیث حقنده کورساتکان چاره سی قناعت له نورلک توگل. موندی حدیثلر حقنده «دینی و اجتماعی مسئلهلر» کورساتکان چاره ده شافی توگل. زیرا موندی مسئله لر رأی ایله سویله نه تورغان دنیاوی مسئله لرندن توگل موندی مسئله لر باما گانده سویله ناسکه، سویلاندریسه درست بولورغه تیوش. خطا بولدریسه مقام نبوت گه ضرر بیره دیب اولیمز. موسی افندیگ حدیثنی تصویب قیلوب سویله گان سوزلری اساسا یک مهم لکن ینه ده گوزله رلهک توجیهلر تابلماز میکان.

۲۰ نجی صحیفه امام احمد بن حنبل ننگ «تفسیر ملا حم و مغازی لرنگ اصللری یوق» دیگان سوزن تاویل قیلا. بو سوزن کتابلرن اصلسز سوزلر ایله طوطر دقلرندن سویله مه دی میکان؟ بو تقدیرده «کوب سوزلرنگ اصللری یوق» دیمک بولوب کوب تفسیر حقنده توغری بولور.

۳۲ ص ده «روح البیان تفسیرینگ مطالعه سی ایله مشرف

بولمادق ایسه ده تصوف شیخلری اسلوبنده بولاجاغنده شبهه مز یوق» دیه در. مینده «روح البیان» دن بایشاق سوزلر جلد و صحیفه لرینه قدر کورساتوب کوچرلگان بر جمع بار. شونده قاشانی دن نقللر بار. مثلا سورة الاخلاص ده «وقال القاشانی لان الاخلاص قمحیض الحقیقه الاحدیة عن شائبة الکثرة» دیه در.

۴۵ نجی صحیفه ده ۱۹ نجی قاعده تفصیلاتنده بر آز تغییر لازم ییرلری بار. بو توغریده موسی افندی اتقادی درست.

۵۸ ص ده «عدالت ایله صدق مسئله لری حبس و نفی لرگه کوره ییگل بولسه کیرهک» دیگان سوزده بر آز توقف بار. تشریح ننگ ثبوتینه مدار بولغان عدالت و صدق مسئله لری آورراق بولورغه تیوشلی بولماسمی؟

۷۵ صحیفه ده «اجتماع» ده عصمت دعوی قیله در، عصمت نی شرط صایندر. موسی افندی ده اجماع حجت بولسه ایدی عصمت شرط بولور ایدی. لکن اجماع حجت توگل بهلکی قوت» دیه در. مینم فکر مچه «اجماع» ده هیچده عصمت یوق. هم مونگ حجت بولوغه ضرری ده یوق. خبر واحد حجت بولغان کبی اجماع ده حجت بولورغه ممکن. لکن اجماع حجت توگل بلکه حجت آنک سنیدر. اجماع اوزی موسی افندی ایتکانچه موجب تفیذ بر قوتدر. نظر دقیق ده شولای بولسه کیرهک. لکن اجماعنی حجت صاناب یورتوده ضرر بولماسه کیرهک.

قیاس نی «دینی و اجتماعی مسئله لر» ده دلیل صانامش. لکن ۸۸ ص ده قیاس ننگ دلیل بولماون موهم بولغان عباره سی بار. آنسن البته تصحیح قیلورغه تیوش افرادنگ قیاس حکملری اجماع مجلسینگ قرارلرندن البته توبان. شونگ ایچون «دینی و اجتماعی مسئله لر» ننگ «قیاسی مسئله لر نی اجماع مجلسندن اونکارو تیوش» دیگان سوزی یک درست و غایت طبیعی.

«دینی اجتماعی مسئله لر» ننگ «اجماع» حقنده، اجماع مجلسی و اجتماع اهللری حقنده سویله گان سوزلری غایت مهم هم عملیدر. موسی افندی مونی جرح قیلسه ده اوز فکرن عملی روشده ایضاح قیله آماغان. اصول کتابلرینک اجماعلری ده نه لله یندی آگلاشلماز بر نرسه ایدی. آندی مهملاندن طویدق ایندی.

«دینی و اجتماعی مسئله لر» ده سویله نگان روشده «اجماع» ننگ احوالمنی اصلاح ایچون بردن بر چاره بولووینه بزده قناعت ایتدک. اجماعنی ترتیب که قویو البته لازم.

«اجماع» غه نظارت قیلوچیلر حقنده غنی سوزلری ده غایت درست و گوزل. البته «اجماع» نی غایت حر روشده اتقاد قیلو امت وظیفه سیدر. «اجماع غه انکار کفر و یا ضلالت» دیگان سوز قدر یالغش سوز بولورغه متصورده توگل. درست، اجماع قرارینک

و گوزل معلومات بیره. موسی افندی بو توغریده گوزل انتقاد یازمش لکن بزنگ فکرمزچه «دینی واجتماعی مسئلهلر» نگ اوکتر صوللر ومعتدلرحقندهغی محاکمهسی تمام حیاتدن آلوب یازلغان. شونلقدن اول بیک اثرلی اما موسی افندی ایتکانچه بو محاکمهنی جعلی شخصلر آراسنده یورتسهک تأثیری و فائدهسی بیک جزئی بولور اییدی. بزنگ اوکتر حیاتقه برده اهمیت بیرمیلر، ظاهری عبادتله ایله گنه سعادت دارین گه ایرشو خیالنده یوریلر، سنت اللهنی آلسدرماقچی بولغان کچی حرکت ایتلهلر. شونلقدن آنلرغه قارشی رضاء الدین حضرتتنگ و هایلر صوغشی، بالقان صوغشلی، فرانسوزلرننگ مصرغه کرولری واقعهلرن غایت یاخشی و الزامی روشده سویلهوی تحسین ایتهلرکندر. بو توغریده موسی افندی انتقادینه بز تعجب ایتدک.

۱۸۶ صحیفه ده «امام و خلیفه قویو دینی امرلردن توگل، عائلی اشلردن ده توگل بهلکی اجتماعی و سیاسی اشلردن» دیهدر. بزنگ فکرمزچه خلیفه قویو زور فتنه چیقوی احتمال بولغان اجتماعی و سیاسی اش بولدیغندن دینی بر اش بولسه کیرهک. بو توغریده موسی افندی سوزلری درست بولور.

۱۸۷ صحیفه ده «خائفا اربعه نی انکار کفر توگل بهلکی حق» مضموننده سوزسویلدیر. منکر آنلرنگ خلافت سورولرینه توگل، بهلکی حق خلیفه بولولرینه انکار ایتسه کیرهک.

«دینی واجتماعی مسئلهلر» غایت مهم، غایت تأثیرلی و گوزله بر کتابدر. بو قدر مهم مسئلهلرده فکرمنی سویلهمی قالماز ایچون اوشبو قسقهغه انتقادمنی آشغیغنه یازدم. بو مهم کتاب کوب تارالورغه، کوب اوقلورغه و آندهغی فکرنی عمل گه قویو چارهلرینه کروشورگه تیوش اییدی، لازم اییدی.

یچاق قریه سنده خطیب محمد خنی مظفر.

شعر:

آنکچون...

آنکچون... کوز یهشن توکدم، جلام، طاکلار آتقینچه،
آجیق کوک نورلاری؛ بولدزلر، آی سونگنچه - باتقینچه؛
تلهب کوررگه آی یوزین؛ کونوب قالد طاک آتقینچه،
آغاروب طاک، بتون جیر یوزین آق نورغه آغار تقینچه،
چو کوب تز، سجده ایتدم، تگریمه مینی یار اتقینچه؛
قبول بولدی صوگندن بار تلهک؛ کوز یوموب آچقینچه.
مصطفی ثابت.

اجراسینه ممانعت ایتهرگه ممکن توگل. بو ایسه نظامنی بوزو ترتیبسزلیک چغارو، باش باشتالوق یاساو بولادر. لکن ۲ نجی تورلی اجماع چغارتورغه افکار عامه نی حاضرله و اجماع نگ خطا نقطه لرن کورسه نو درست گنه توگل بهلکی تیوشلی و لازمدر. امام فخر الاسلامده اجماع اجماع ایله نسخ قیانه دیمشدر. ۱۰۱ صحیفه ده گکی ۲۰ - ۲۴ سطرلر یازلاماسه البته گوزل بولور اییدی.

موسی افندینگ «درست رعایت مصلحت قاعدهسی معتبردر لکن شریعت حکملری مصلحته مخالفت ایتدی ده ترک قیلندی دعواسیله دگل» دیگان سوزی بیک درست و گوزل سوزدر. ۱۰۳-۱۰۴ صحیفه لرگه انتقادیه ده بیک درست.

۸۹-۹۶ صحیفه لرده اجتهاد مسئلهسی بیک درست و گوزل یازلغان. موسی افندی نگ انتقادیه ده بیک گوزل، هر ایکسی درست. ترقی و تکاملمز نسبتده مجتهدلیک شرطلرنده آورایتا بارورغه مناسب بولسه کیرهک.

۱۰۰ نجی صحیفه ده ۹ نجی مثالده موسی افندی زور فاجعه کوره. مین شونی آکلی المیم. بو مسئله درست شولای سویله نه لکن بر تقلیدکنه بولماسون، بر اطرافلبره ق تیکشورسه یاخشی بولور اییدی. ۱۰۱ صحیفه ده ۱۱ نجی مثالده انتقادیه ده درست بولورغه اوخشی.

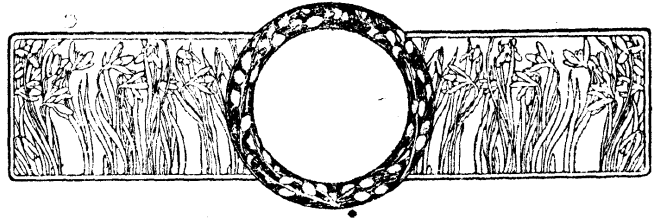
تبلیغ مسئلهنده موسی افندی سوزلری غایت اعلی لکن چیتلرگه تبلیغ مسئله سنی ده مهجور توتارغه لزوم یوق هر ایکسی تیوش.

ترجمه مسئلهنده موسی افندی سوزی درست بولور تلاوت البته نظم عربی ایله گنه بولور.

۱۱۹ - ۱۲۰ صحیفه لرده تقلید و معنوی محبت کچی شیله ایله ده ایمان و اعتقادنگ حصولی ممکن بولونی سویلی. بو بیک درست سوز. لکن اهل علم ایچون دلیل قطعی ایله ثابت مسئلهنی گنه اسلام عقیده سی صانارغه. دلیل ظنی غه غنه مبنی عقیده لرگه مخالفت قیلوچیلرنی صاناماسقه تیوش. بو مسئله بوغاریده هم سویله ندی.

«دینی واجتماعی مسئلهلر» ایمان تصدیقندن عبارت، اقرار و اعمال تصدیق ننگ علامتلیدر، مضموننده سوزلر سویلدیر. موسی افندی ده بو مسئلهنی انتقاد قیلمی. دیمک بو مسئله ده نزاع بتدی. ۱۲۲ صحیفه ده ۱۸ - ۱۹ سطرلرغه موسی افندی انتقادیه درست در.

۱۳۱ - ۱۴۷ صحیفه لرده اسلام دینی نگ مزیتی خصوصنده همده دینده اوکتر، صوللر ومعتدلر فرقه لری حقنده مفصل

ملی مهم مسئله لر.

II

مین موکا قدر، اماملر مزنگ مطبوعات طرفندن کیمستولورینگ ضررلرنی سوبله دم. اماملر مزنگ قدرلری کیتو، معیشتلری تارایوغه تاغیده سبیلر بار. آنلرنگ برسی ایسه: اماملر مزنگ، کیره کدن آرتق کوبه یولیدر. بزده کوبسنجه بر امامغه یتماسلک محله، ایکی امام آلو، بر محله گه ده کچکنه آللر محله آرتدرو یاغن قاریلر. مونک ده سببی آرامزده ایسکیدن یرلی تارالغان بوزوق تریه کسافتی ایدیگی معلوم، امامینه دشمانلق یا که بر مخدوم که و یا که بای کیاوینه اورن کیردک بولووی سبیل آنغان ملالر، سالنغان مسجدر بزده بیک کوب اوچری. محله ده گی بر مسجدرنی (مکتبنی ایتکانده یوق) تأمین ایته آلمان کیشیلر، ایکنچینی سالورغه آشغالر. محله آیلوب یاگا مسجدر سالنغان بر آولده، یاگا مسجدرنگ مناره سنی کوته زگان کونده. ایسکی محله مسجدرینگ طوزو سبیل مناره سی جیمرلوب توشوینی، مین اوز کوزم برله کوردم.

ایندی هر کون اوستدن ملا آلتو یا که محله سی آیرلو خوفنده تورغان ملا، عوامغه قارشی کیلوب، اوز فکرنی حسارت برله سویلی آلمیه چفی معلوم. اوستدن کونده ش کیلو خوفی بولغان تاتار خاتونی، ایرینه قارشو نیندی معامله ده بولسه، ملاده محله که شوندی معامله ده بولتورغه مجبور.

تاغی موکا اوچنچی بر سبب ده بار: معلومدرکه: بزده بورنغی وقتدن یرلی دینی مدرسه لر بولونه کیلگان. بر آدم بخاراده می؟ بوتنه یرده می؟ توروب آرزاق علم تحصیل ایتوب قایتسه، مطلقا اوزینگ امام بولغان اولینه دینی مدرسه آچارغه و شاگرد چیارغه کرشکان. صاطش، مهچک ره، قشقار کبی ایسکی مدرسه لرنگ تاریخینه قارالسه، بورنغی زمانده، صمارا، صاراتوف، اوقا، اورنبورغ، خان کیرمان طرفلرندن شاگردلر بولغان. البته اول زمانده اول طرفلر زور مدرسه لر بولماغاندر. صوگنی یلدرده ایسه، دینی مدرسه لر کوبیب، شاگرد یتمی باشلانغان مونه: شوندن صوگ مدرسه لر و مدرسلر آراسنده کانکورینسیه باشلانه. هر مدرس اوز شاگردینه اورن تابارغه طرشه. بر یرده برکنه

اورن بوشاب ملا کیره ک بولسه، اوتوز مدرسه دن، اقل ۶۰ شاگرد کیله. عوام کوره، که: ملانی ازلهت بورسی یوق، اوزلری یالئوب کیله لر. ایندی موزیق، قاراول اوینده آرقاسینی نغراق تره ب سویلی. چونکه: اول حاضر، شوشی ۶۰ کشی بولوب قایتوب کیتسه، آنک اوزنینه ۱۲۰ کشی کیله چک ایکانون فاکت اوله رق بله. باشلانه کانکورینسیه، هر مدرس اوز شاگردینی ماقتی، اولغنه یتمه گان دیب شول مدرسه ده اوقوب چقان ملالرده اش که کیلوب طغلالر. شولای ایتوب، موزیق آلدنده، ملاق اورینگ تمام بازارن توشرکاج، نی قدر کشینک حب نقسی مصقل ایتولگاج، آرادن برسی صایلانه. ایندی بره و شوشی قدر یالئولر ایله ملاقغه کرگانده، اول کشی صایلانغانده اوز فائده سینه نیندی شرط قویا آسون؟ نیچک ایتوب اوزینگ معیشتی تأمین ایتو حقدنه خلقدن وعده آسون؟... بر اورنغه شول قدر کاندیدات بولوب تورغاج، عوام، اوزینی نیندی شرطلر ایله به یله سون؟.

بر، ملا کیره ک آولده، حییلغان شاگردلرنگ برسی: «مین بر نرسه ده صورامیم، خدا رزاق، رزقنی بیر» دیب عوامغه نطق سویله گانون اوزم ایشکانم بار.

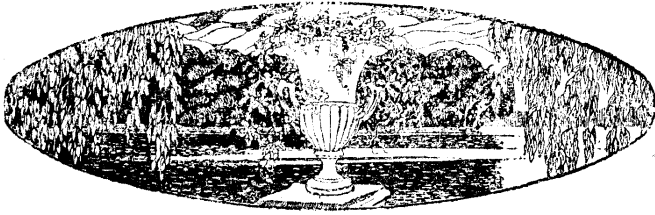
ایندی بره و شوشی قدر یالئولر ایله ملا بولغاج، عوام قارشنده کتوچی قدرلر ده قدری بولمیه چفی طبیعی. ایندی بو ملا، گرچه ترقی پرورده بولسون، اوزینگ رزقی کیسلودن، قورقوب عمری اوتووی ییلگولی. بو کشی، کوبی نفوذ یورتسونده کوبی خلقنی ترقی یولینه صالا آسون؟...

منه: مینم فکرمچه ملالرنگ قدرلری کیتو، یلدن یل داخود کیمو- معیشتلری تارایوغه سبیلر شوشیلار.

III

دینی مدرسه لرنگ کوبلگی، ملالرنگ قدرلری کیتو، معیشتلری تارایوغه سبب بولوینی سویله دک. اصل سبیلرنگ ایلک قوتلیسی ده شول. مثلا ۱۹۱۴ نچی یلغی کارانسکی اسپراوچنی کالیندار حسابنه بناء، قازان غویبرناسنده مک که یاقرن ملا بار. شونک مقابلنه قازان هم گویرناسنده مین بلگانلری گنه، دینی زور مدرسه لر اوتوزغه طولا. اوتوز مدرسه ده، اقل ایکی مک کشی ملاقغه حاضرلانه. بو اوتوز مدرسه ننگ اوچسینی گنه قالدرب، ۲۷ سینی تریبلی رشدی مکتبلر که گنه ایله ندره سی بار. قازانده غی دوخاونی سیمیناریه ایله دوخاونی آکادیمی، نی قدر یر که روحانی یتشدروب تورووی معلوم.

شولای بولغاج بر غویبرناغه، اوچ دینی مدرسه بیک یتهرکه

حفظ صحت مسئله‌سی

شبهه‌سز، انسانلر اوزلرینگ سلامتکلرن اوزلری صاقلارغه طرشورغه کیره‌ک. انسان اوزی تدبیرسز، طبیعتکه فارشوجان بولغانده قویلغان کلی قاعده‌لرگنه انسانی صاقلاب قالا آماغانی معلوم. حاضرگی مدنیت دنیا‌سنده طورمش ایچون طارتش زمانی بولغانغه کوره سلامتکلنی - بتونلکلنی صاقلو ییگره‌کده اهمیت کسب ایتدی. شونگ ایچون مدنیتده آغه کیتکان ملتر سلامتکلنی صاقلو یولنده بیک کوب یا کا نرسه‌لر کشف ایتدیله. مثلاً: هر توری گیمناستیکه‌لر و باشقه‌چه بدن حرکتلری و هر توری اویونلر، طوب و فوتبول اویونلری هر قایوسی شول یا کا نرسه‌لردر.

زمان، تجربه زمانی بولغانغه هر نرسه هر فن، فقط تجربه (صناب قاراو) آرقاسنده‌غنه وجودکه کیلگانگه کوره بو حفظ صحت مسئله‌سنده شول کلی و عمومی قاعده اوز حکمن یورته. سوکونی طبی تجربه‌لر و بو حقدده بیک کوب باش واتولر سوکونده: انسان سلامتکلن صاقلار ایچون طبیعتکه یاقنایورغه و طبیعی طوردمشقه عادته‌نورگه کیره‌ک دیگان بر کلی قرار چیقاردی. منه شول حقدده زانقاوسکی دیگان بر کشی اوزینگ بیک، قیمتلی بر اثرنده شول سوزلرنی سوبلی:

مین بیک کوب توری آورولرغه مبتلا بولدم. بو آورولر مینی شولقدر بورچودیلر، که مین بتون دنیا‌منی بیروب اول آورولردن قوتولورغه رضاء بولور ایدم. مینم دنیا‌م بیک ایرکن بولغانغه کوره هر توری دوقتور و مشهور پرافیسورلرغه کورندم. آلاز میگا توریسی تورلیچه مصلحتلر بیردیله. مین آلاز نه‌تیکان سوزلرنگ بارنده توتدم. مثلاً: میگا قافقازغه باررغه قوشدیله، مین باردم اوقاغورناسینه قزغه باررغه قوشدیله، آنده باردم. سوگرا گبرمانیا قورورتلرینه قوشدیله، آنده باردم. کوتولگان نتیجه چقماغاچ، ایتالیا هم شویتساریاغه باردم. الحاصل یاوروپا هم آزیا‌ده کوبمو مشهور قورورتلر بولسه بارسینه‌ده بیروب چقددم. لکن هیچ برسدن کوتکانم قدر فائده ایته آلامدم. بر کوتنی الله میگا شوندی بر فکر صالیدی: مین اوز اوزیمه: مین نیک آورو؟ بو آورو میگا قایدن کیلگان؟ دیگان سؤال بیردم و شول سؤالرنگ جوابن خیلی ازله‌دم. منه بو حقدده میگا تجربه بیک زور باردم

کیره‌ک. اگر شول ۲۷ مدرسه رشدی‌گه ایله‌ندرلسه، ملتیز اوچون ضرر اورنینه فائده کیتیر. بو ۲۷ مکتبه اقل ۱۵۰۰ کوزی آجق، دنیاغه توغری قاراشلی، تریه‌لی موثریق بشدروب بولور ایدی. بزنگ اوچون، تریه‌لی اماملر ایله برگه، تریه‌لی موثریقلرده هوا ایله صو درجه‌سنده کیره‌ک. هر آوله ملا ایله بر فکرده بولورلق بره‌رگنه تریه‌لی موثریق بولسه‌ده قاراول یورتنی ایله ملا آراسنده ترجمان اولو جهتندن غایت مهمدر.

بر ایکی دیسته ملانگ «مدرس» اسمی کونوروب، خلق آراسنده صیلا‌نوب یورو اوچون‌گنه بولغان دینی مدرسه‌لرمز، رشدی مکتب‌که ایله‌ندرلسه، آکا قاراب «مدرس» ننگ درجه‌سی توشمه‌س بلکه قدری‌گنه آرتور هم ملی ترقیمز اوچون‌ده الوغ بر آدوم بولور ایدی.

بز اوشبو اشنی حرمتلو مدرسلرمزنگ خاطرلرینه توشروب «ملت» ننگ محاکمه‌سینه عرض ایتهمز. اماملر مسئله‌سینی اصلاح و آتلازنگ معیشتلرینی تأمین اوچون ایگ توغری یول شوشی بولورغه کیره‌ک. چونکه: دینی مدرسه‌لرمز کیمتلوب، ملاقغه حاضرله‌نوجیلر آزایسه، صوبرایه‌ده امتحان مسئله‌سی‌ده اوزگارتلوب اهل بولماغان کشیلرگه بو مقدس منصبغه کررگه یول قالدیرماسه اماملرنگ حاللری اوز اوزندن اصلاح ایتلوب، معیشتلری‌ده تأمین قیلنور.

بر اورنغه یکر میشار کشی کاندیدات بولو توگل بلکه اول وقتده عوام، اوزی ازله‌ب آلور. ازله‌ب تابلغان نرسه‌نک قدرلی بولاجغی طبیعی. بو وقتده بر ملانگ یش اوغلی یار ایکان، بارنده ملاقغه حاضرله‌مه‌س. کوبسینی دنیاوی یولغه کرتوب بیارر. موکاجی ایسه ملالرنگ یشار اوغلی‌غنه توگل ملا صماغراق بایغورالرده، اوغللرینی ملاقغه حاضرلیله ایدی. مطبوعاتمز طرفندن قوزغاتلغان، اماملرغه ژالویه بیرو، صایلانغانده تأمین معیشت وعده‌سی آلو کبی اشلر منه شول وقتده ممکن بولور. یکر می بوش اورنغه، ۲۰۰ کاندیدات بولوب تورغانده، اول اشلرنی عملده تطبیق ممکن بولاجق توگل.

عبدالقیوم بهمانی (جولبات).

قطعه

کسب یقین آدم ایچون یوقدر احتمال
هر اعتقاد عقله کوره غائبانه‌در.

ضیا پاشا.

ریقلامار بلهن اوز داروون اوتکارر ایچون بو سوزلرنی سویلهمی، تیک فقط انسانیتکه فائده ایتو نیتی بلهن یازادر. بزده، هر کمنگ قونندن کیلورلک بر اش، اوزی تجربه بلهن ثابت بر نرسه بولغانغه کوره بو اورنده کوچردک.
- کمال الدین فخرالدین - «قوز نیتسکی».

ایتدی. سویله، که: مین نیک آورو دیگان سؤالگه قارشى: سلامتک میکا فایدن کیله؟ دیگان قارشى بر سؤال قوبیدی ده جوابی بیک آسات تابلوب کیتدی:

سلامتک- آشاو، اچو، یوقلاو، بدنى حرکت، منه سلامتککنگ منبعلری شولار. مین صوگ شول مهم نرسهلرنی طبیعی حالنده اشلیممی؟ دیدم. جواننده البته یوق دیودن باشقه نرسه نهیته آلامد. چونکه مین، نی طوغری کیلسه شونی آشیم. نی طوغری کیلسه شونی اچم. ایسرتکچنی بیک شهب بیارم. قای وقتده تله سه م شول وقتده میکا تون بولا- مین یوقلیم. فکری خدمتدن باشقه بدنى حرکت یوق. منه شولای ایتوب مین اوز اوزمنی بتونلای طاشلانغان بر کشى تابدم. مین شول کوندن اعتبارا بتونلای یاگا بر حیات باشلامد. آشاویه اچویمه یوقلاویمه غایت دقت ایتهرکه طوتوندم. حاضر بتونلای ایت آشامیم. چهی قطعاً اچیمیم. هر توری فروقتارر آشیم. شول فروقتارردن چققان یوشلک- صو مینم اعضالرنی تمام قناعتله ندره در. ایرته بلهن بیک ایرته تورام. هر کون صاف صالغن صو بلهن قویونام. قویونماچ نه مننی یومشاق سولگی بلهن بیک قاتی اشقیم. بو اشقو، مینم نیروالارمنی تازارتادر. ممکن بولغان قدر یالان آباق یوریم. (تورکیه ادیبی مرحوم احمد مدحت افندی بلهن روس ادیبی تالستوی کبک بولا). کیچ بیک ایرته یاتام. منه شولای مین جای بوینیچه یوروب قشقه کردم. مین ایندی قشنده جابده گی عادتمنی طاشلامیم، هر کون قویونام، هر کون نه مننی اشقیم. بر نرسه ده جهیمه گان ایده نده لاج لوچ باصوب یالان آباق یوریم. هیچ بر اثر سیزمیم.

ایسکیده قاراوات توبنده یومشاق کله م و شول کله م اوستونده جلی توفلی کیوبده اوشی تورغان آباق، چات یالان یورگنده اوشو دیگانتی بلمی تورغانغه نهیله ندی. هر کون بدنى حرکت یاصیم. هر توری یورت اشلری اشلیم. اوطن یارام. صاف هواده بایتاق ایتوب یوریم. اوزمنی ممکن قدر شاد ایتوب توتارغه طرشام. منه شول یوقاریده یازغان تجربه لرمدن صوگ مین تمام سلامتله ندم. بدنم غایت تازاروب یه شهروب ماتورایوب کیتدم. اوزمده فوق العاده جیگلك و اشقنو سیزه باشلامد. منه مین حاضر اوز عائله لرمنگ بارسینه ده شول روشچه تورو بلهن توصیه ایتهم هم آلا شولای تورالرده کیده کم سلامتگن- بتونلگن صاقلارغه تله سه مین تجربه قیلغانچه اشله ب قاراسون. اگرده فائده له نه آلماسه یا که فائده لانونده شیگی بولسه میکا خط بازوب مراجعت ایتسون، مین آگار مفصل جواب یازارمن دی. بو کشى کتاب صاتوب آچه جیار اوچون یا که یالغان

تل مسئله سی

«تل» نك اوزی عادى واهمیتسزگنه یومشاق بر ایت کیسه. گندن عبارت بولسه ده، آننگ آرقلی چققان تاوش، سوز وجمله لرنک درجسی غایت یوقاری یاخود پهس بولورغه ممکن. هم ده بتون دنیا آدملری شول سویله شه بولوری آرقاسنده باشقه حیواناتدن یوقاری تورالر. شول تل آرقاسنده اوزلرننگ فکر و حسیاتلرنی باشقه لرغه آگلالتا آلالر. شونک اوچون ده «تل» نی، «عقل» نك ترجمانی، دیلر. عقل و ذهنلرمزنگ ترقی و تعالیسینه نی قدر اجتهاد ایتسه ک، شول نسبت ده- اوق تلمزنگ ترقی و تعالیسینه اجتهاد ایتومز کیره ک. چونکه عقل و ذهنلرمزنی تیوشنچه ترقی ایتدروب، تلمزگه اهمیت بیرمه سه ک، عالی فکرلرمزنی و حقلی طلبلرمزنی باشقه ذاتلرغه وچیت ملتگره، یاری، س-ویکمسز و اشله نمه گان تل ایله آگلالتا و تاثیر اجرا ایته آلمایاچاغمز کون کبی آچق بر حقیقتدر. عقل ایله تل ایکسی بر قردهش بولغانلقدن، برسن ایکنچسندن ایررغه یاراماغانلغن هر عقل اییه سی آگلاسا کیره ک. چونکه بوکونگی کمالینه ایرشکان علم و هنرنی عقل ازلهب تابسه، تل اشلهب تمام ایتوب چغارغان. یوق ایسه دنیا ده نه شاگرد، نه معلم و نه ده داهی و فیلسوفلر بولور ایدی. نه دین و نه قانون توزولور ایدی. هیچ بره وی بولماس ایدی. شولای بولسه ده بز تلمزگه اهمیت بیرمه دک. نادان و اخلاقچه بوزق بولغان اوگی آنا، کوگلی آق و پاک بولغان بر یتیم بالاغه نیندی کوز ایله قاراسه و نیندی خورلقلر کورسه تسه، بز تورکلرده مقدس تلمزنی شولای قاقدی.. حرمتسزک کورسه تدک. ایندی شونگ جزاسینی بیک تارتامز.

«تنگه حرمتسزک» گناهندن کفارت بولسون اوچون، علم و هنرگه بار کوچمز ایله یابشوومز تیوش، نجات شونده. حاکم مطلق الله تعالی حضرتلری اوزینک عظمتینه، قدر- تینه لایق و موافق ایتوب، اوستنده راحت- راحت معیشت ایتدکمز بیرنی نی قدر قدرلی قیلوب یاراتسه، شول بیر اوستنده گی همه

عمومی - اورتاق بر تورکی تل باصاو کیرهک. چونکه: منفعتلرمز مشترک.

بتون تورک شیوهلرندن سوزلر جیلوب آلوب اورتاق بر تلنگ چغشینه سیلر بیک کوب بولورغه ممکن. اما اینک باش سبب، شیوهلرمز آراسندن برهونگنه آلوب بتون تورک بالارینه شول شیوهنی قبول ایتدره آلمامزد. منه شوونگ اوچونده توباندهگی پارچهلرنی اوقوب چغوب جانمزه قایسی شیوهجلبراق توبولور ایکانن صناپ قاریق.

۱. ناتارچه.

تهنیم مینی ئوزی توسلی تیریچی بولوب آزمی - کومی آچه جیوب دنیاده طوررغه، آنکچه بیک شه ایتدروب، سزنگچه حیوان کبک بولوب طوررغه حاضرله مکچی ایدی. مینده شول یولدن بارا ایدم. مونا بزگه عبدالله افندی کیلدی. مین آنک شاگردی بولدم. اول مینم طوکوب کیه طورغان کوگمه جلیج صالیدی. مین آنی معلم ایتوب یاراتدم، سویدم. آنک سوزن آتام، آنامنقندن آرتق کوره باشلام. اون ایکی اون اوج بهشده مین تمه کی تارتو، اچو نرسه ایکانن طایغان یگت، کتاب وادیات هم شعر نرسه ایکاتی بلمه گان ایدم. عبدالله افندی مینی شول یولغه سوقدی. اوقوررغه اوایلارغه درد صالیدی. کوگمینی نچکه رتدی دیب هوالانا آلمیم. لکن مینم باشمدن اچو، تارتو کبک بلجراق نرسهلرنی آلوب تاشلاب آلاورنینه ملت محبتی، ادبیات سویو کبک ماتور معنالی نرسه طوتردی.» «معلمه».

۲. نازاچچه.

«نورالی خاننگ بالاسی، قاراطای خان، پیدیندی جوان آدم ایکن، تل طاگبالی خلقنده، اوزی بای، اوزی باطر، اوزی بی، آطاغوزی دیگین - قاراطای خان مین زمانداس بولوبدی، اوزون بویلی، ئسرونکی، آرق کسی ایکن. بر کوندرده، خان ایل آراب بی لیری، نوکیرلیری مینین آدای دگ اچیغه کیلگینده، آطاغوزی، بی خاننگ آلدونان چغوب، سالم نیریون دیب کیله جاطسه، خان، مونگ طورباغظداب کیله جاتقانن کوروب، بی لیرونین صورایدی «منه بر آدم؟» دیب. صونده خان جولداسدرانان بریوی طانب «خان اییم! بو، آطاغوزی ایکن» دیدی. «آطاغوزی دیگین نی آهام؟» دیب خان صورادی. صونده، بی لیری آیطوسیدی «آایدیه بایلیق بین، باطریق بین نه ییلوک بین آطاق آغان، اول بر آدم» دیب..... «شاب».

۳. صارتچه.

«اگرده غیرت قیلسلر و اطراف شهرلرکه نظر سالوب

کائات و مخلوقاتی ده بیک کوب توره یاراتقان. شونلر جمله سندن انسانلرغه قاراساق یاراتلش جهتندن بولغان تورلیکلرینه حیران قالماساق توگل. آدملر اوزلرینگ یاراتلشلرنده وترکیچیلک لرنده، بو کونگه قدر بولغان عقل و علمسز لکلری آرفاسنده طبیعتنگ شفقتسز، مرهمتسز قانونلری آستنده بیک نق ایزلگانلکدن؛ اوزلرینگ بر برسینه کورسه تکان یومشاقلق و قاتیلق لرنینی تانیغانلقدن صوگ، طبیعت و معیشتلرنده، عقل وادرا کلرنده حسابسز کوب اوزگارشلر کورگانلر. عقل وادرا کلرینگ اوزگرووی نسبتده، تلرله ده اوزگاران. بو اوزگارشلر کیتدکچه کوبه یوب حاضرغی حالغه ییتکانلردر.

اوشبو کونده بتون دنیا آدملری بر مگ تورلی تل، ۶-۵ مگ تورلی شیوهده سویله شه. دیلر. تللرنگ بولای بر برسینه باشقه، بتولهای آگلاشماو درجه سینه ییتوب دنیاغه کیلوینه، اوزمز سبب بولا آماغانلغمز کبی شول تورلی حالنده دنیادن کیولرینه ده بز قارشلی تورا آلامز. چونکه تللرنگ بولای تورلی له نووی طبیعتنگ قانونلرینه و محیطنگ آغشینه قارشلی تورولا. بوگا قارشلی تورغان آدملرنی بز بلیمز، شوونگ اوچونده اصلی باشقه بولغان. بری آخزینه آگلاشلی تورغان ایکی تلنی برله شدرو حقنده غی تشبیلرنگ نتیجه سی خیری بولوب چقمیدر. اما ایندی اصلی بر بولوبده باشقاروب - تورله نوب کیتکان بر تلنی، اصللری باشقه بولغان ایکی تلنی برله شدرو کبک ممکن توگل دیه آلمیمز، بلسکی عکسچچه آورراق بولسه ده بر آغومغه صالوب بیه ررگه امکان بار دیمز. خصوصاً تاریخلری، قانلری، دینلری بر بولغان و بر حکومت اداره سنده یاشاب، منفعتلری مشترک بولغان بر قومنگ «شیوه» لرنی (اصل شیوه لرنی برمه ی، شول شیوه لردن آلتغان لغتلرنی) برله شدرو غیر طبیعی برایش دیبده نه یته آلمیمز. شولای بولسه ده «تعصب» نی بی طرف قویوب، تورکیچده مقابلی بولماغان سوزلر اورنینه عربچه، فارسجه دن استفاده ایتو شرطیه.

بو ییده شونی ده خاطربردن چغاررغه یارامی در، که اصلی بر بولغان توروک شیوه لرنندن چوبله نب «عمومی تورک تلی» نگ وجودکه چغوینه موفق بولا قالسه قده، بو تل ایکنچی درجه ده گی تل بولوب قالاچق. چونکه شو کونگی تورکی شیوه لرننگ هر قایوسی شول شیوه گه منسوب بولغان اوچون «آنا تلی» سانالادر. آتالی درجه سینه ایرشکان تل قدر مقدس تل بوق. آدمنگ ایمانینه ابلیس ضرر ایتسه ایتدر اما آنا تلینه ضرر و زیان کیتزه آلماس.

بوندن شول نتیجه چغادر: (۱) شیوه لرمزنی صاقلاب ترقی ایتدررکه طرشو کیرهک. چونکه اول آنا نلمز. (۲) شیوه لردن

عبرتلا نسلر، بر مکتب ایماس ایکی اوج مکتب نی اداره قیلماقده قوتلری کیلادرگان بایلیری باردی. افسوسکه علم و معرفت یولیکه بر تین بولسون بیرماسلر، مکتب نیمه و علم نیمه؟ ییلماقنی لازم کورماسلر. اما توی و معرکه اوجون مال و جانلرینی آیاماسلر. بر محلهده بر کشتی، منک صوم صرف قیلوب توی قیلسه ایکنچیسسی خواه بای و خواه فقیر ایکی منک صوم صرف قیلور. قونشی سیدن آرتدیرماسه کتته گناه بولادر گاندیک بار یوقین خراجت قیلوب، بر عمر قرضدن جقمای اولوب کیتار. «صدای تورکستان».

۴ قریم و عثمانلیچه

«نه رده عالم لهر، ادیب لهر، شاعر لهر یوکسه ک فکر و انیچه دیویغولارسه بهرسه اوراده مطلقا بویوک فابریقالار، تجارتخانه لهر، زه نکین شرکت لهر واردی. ملت لهری کورده لهرینده کی قارا قوت یوکسه لده مه یور، حتی ملت اولوب یاشاتا مایور بیله! ناصل که بیر ملتک توبراغینده نه قادار زه نکین معدن لهر بولوندرسه بولونسون. اکر اونلار چیقاریلوب ایشله نمه زه رسه او مملکت فقیرلیکدن قورتولامدینی کیی، ملت لهرده کندیلهرینده کی قوتلهرینی بیلکیله رینی، دیویغولارینی، زه نکین اولمایه قولانماسالار ئوبله جه سوروغه کدهن زواللی لیقدان قورتولامازلار.»

۵ قفقازچه و ایرانیلرچه

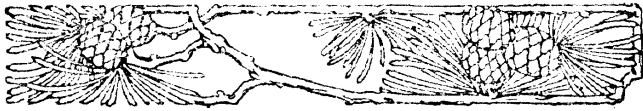
«عمو، سلام علیکم، شکر اولسون الله گوزلرک آچلوبدر. کشتی باشینی قالخزوب خبر آدی. که بالا، کیمن سن؟ دیدی: من سنک گوزیکه معالجه ایدن حکم، کشیه ایله ییل دنیانی ویردیله. اللرینی قوزیوب دیدی: — آتام سکا قربان، آی حکیم!، آتام سکا قربان آی حکیم! نه یاخشی منم ایله دوشدیگ. من کیچه گوندر آرزو ایدور دیم، که بر جه گلوب بورایه چخاسن سنک خجاله تگدن درست چخام. بیوروک کیدک ایوه. کربلای محمد ایستدی گیتمسدن قوجه ال چکمیوب آباردی ایوینه. اوکونی لازمنجه قوناق ایتدیله. بر یخشی کوک قویون باغشلا دیله. او یزده کیچه ساخلا دیله...»

مونه شوشی بیش تورلی شیوه نیک برنجی سی بز تانار لرغه ایگ آگلایشلی بر شیوه ایکاننده شبهه یوق. چونکه بو شیوه بزنگ آتا تلمز. آنده بزگه یات بولغان — آگلانلمی تورغان بر لغتده یوق. اما قالغان شیوه لر ایله بره وننگ مقصدینی آگلاو، بزگه قیون. کوربه ک اوقوغان و دنیا کورگانلر مز، باشقه شیوه لر ایله یازغان غزیده و زورنالرینی اوقوب، مضمومینه توشونه آله لهرده، هر لغتک معناسینه توشونه آلمیلر. اما ایندی اول خلقی بتوله ی آگلامی، حتی عبارده اوقوشقه آوزلری ده کیلمی. شوندن صوگ «بونی یازغان آدم اوزی اوقوسون» دیله. شونک اوجون ده

فقط بر شیوه نی گنه خاصلاب بتون توروک بالارینه «مونه ایندی شول شیوه کوننگ اورتاسنده، اورتاق تل بولسون» دیه آلمایاچاقز. بر ذات شیوه لردن بر شیوه نی قولینه توتوب، توروک بالاری آلدینه چغوب، «سزنگ شیوه گر اورتاق تل بولورغه یارامی. چونکه شیوه گزده ییک کوب یات ملتنگ سوزلری بار. اما بزنگ شیوه مزده توروک بالاری نیک کوللرینی ره نجیته تورغان جیت لغت لر یوق. شونک اوستینه فصاحت، بلاغت، ادبیات، مثلر، کتیه لر الحاصل تلگه زینت بیره تورغان نرسه لرنگ اوستنده عمرلر منی اوزدرامز. شیوه مزنگ صافلی و دائره سینک کیلگی ایله باشقه شیوه لردن کوب یوغاری تورادر. بنا برین بزنگ شیوه مز، اورتاق تل بولورغه تیوش» دیه؛ بوگا فسقه غنه ایتوب «شیوه گر نه قدر صاف و دائره سی کیگ بولسه ده، بزنگ آنا شیوه مز قدر (ولو اشله نمه گان بولسه ده) فصیح بولا آلماس» جو اینی برسه لر، اورنسر نه یتکان بولور لر ایدی می؟ ایندی شولای بولغاچ «تل خلق ایچون، خلق تل ایچون توگل» دیورگه توغری کیله در. «ملا نصرالدین» زورنالی «اوشبو»، «ایشته»، «شیمدی» «شول»، «افندم»، «باقالم»، «ناصل» شیکلی سوزلردن نقرتله نگان وقتده، قافقازلیلر ایله تورکستانلیلر شیوه سینی، تانار شیوه سینه ایهرتو ممکنی صوگ، شولای اوق تانار شیوه سینی باشقه شیوه لرگه. تله کله و غاوغار شولای بولوب تورغانده، «شیوه لر هر قومنگ اوزی ایچون، بر شیوه هر قوم ایچون توگل» ایدوکن بارمزده آگلاساق کیره ک. قازاق شاگردلری نیک، تانار الفبالی نه قیلغان پروتستلرینی «کوکلسز حاللر مزدن» دیب حساب قیلو یاراب بتمه سه کیره ک.

تورکی شیوه لرنگ آیرم، آیرم اوز آلدلرینه غنه دوام ایتوب مکملله شوی ییک یاخشی اش. اما دنیا ده آدم توسلی یاشارگه تله گان زور بر ملت ایچون زمان نیک آیداوی بونچه یوررگه توغری کیله در. زمان بزنی دالاده «کوچه» حالنده یاشارغه مساعدده قیلمی، مدنی بر تورمش ایله توررغه مجبور ایته در. مدنی تورمشده یل صابن حتی ساعت و مینوت صابن، تورمشمزده بولماغان ییک کوب تورلی مسئله لرنی برسی آرتدن بره سینی آلمزغه کیتوب باصدروب قویادر. مونه شول یاگا مسئله لرنی شریعت و زاقون بونچه حل قیلوب، عملگه قویو، بزنگ اوز اختیارمزده. بر نی قدر شیوه لر ایله سویله شسه کده، بارمزده بر توروک توقومی و بر توروک بالاریمز. مادام، که بز بر قوم و بر جنس ایکانمز، مدنیت میداننده بر بولوب، بر بره زگه گوج و کومه ک بیروب اش قیلوموز عقلا تیوش کوریله در. چونکه منفعلری مشترک بولغان بر خلقغه برگه له شب، بر مقصدقه قاراب

تنقید احوال .

«بخارا» ننگ ایك اعتبارلی مفتیلرندن الحاج الاستاد داملا اكرام المفتی جنابلی فرسی شیوه سی برله تألیف، ایتمک «ایقاظ النائمین و اعلام الجاهلین» نام اثرلرنده (۵۱ نجی صحیفه) اوشبو اهمیتلی سوزلرینی مطبوعات میدانینه چیقارمیشدر:

کرم اهللری، اسلام دینی و دیانتینی تقدیر قیلوب اوزلرندن صوڭ اوقو و اوقوتو مسلگی همده معارف و نجات کسب ایتوچیلرنک معیشتلری تأمین ایتلسون قصدی برله مکتب بلکه یوزار مکتب صرف ایتوب مدرسه لر بنا قیلدیلر و آنلرنی فی سبیل الله وقف و منگولک صدقه ایتدیلر.

بو وقفلرنی ملک روشنده تصرف قیلونک حراملی قرآن و حدیثلر برله ثابت بولغانلغندن مونلرنی صاتو، شریعت نقطه سندن جائز توگلددر. بزنگ بخارا اهالیسنک اوشبو مدرسه بنالرینگ حجره لرینی صاتوب ییمکلیری، اوقو و اوقوتو برله اشی بولماغان آدملرنک بو وقفلردن فائده لهنولری محض حرامدر.

بو اش، شرعا منکر و حرام بولا طوروب غایت اشتهار و تعامل کسب ایتدی، دیارمز عالملرینگ وظیفه لری خلقلرنی بو اشدن منع ایتو بولا طوروب بو خصوصده هیچ بر فعالیت کورساتمادیلر بلکه «علما» و «فضلا» آتالمش ذاتلرمز عامه نی اوشبو منهی اشدن منع ایته چک اورنده اوزلری عامه ننگ مذکور گناهلرینه شریک بولدیلر و شریعت قاعده لرینه جنایت ایتدیلر، حجره لرینک محصولاتینی ییمک ایچون حجره ده طورو شرط بولغان حالده مونلر حجره نرده طورماغان حاللرنده حجره لرینک محصوللرینی آلمقده لرددر.

بو قبیح عادت که ایندی تمام ملکه حاصل ایتدک. بزلرده بو اش، معروف بولوب کیتدی. حق شریعت که موافق یا که مخالف بولولری خیال لرغه ده کروب چیقمیدر.

اگرده حجره لرینک محصوللرینی آشاوچیلر: «بز، وقف بولغان حجره نی صاتوغه قوبمادق بلکه حجره ایچنده بوریا و تقارهنی غنه صاتامز و آلامز» دیسه لر مونلردن: «بر بوریا ایله تقارهنی یکر می ملک اوتوزمک بخارا تنک سینه صاندگر و آلدگرمی؟» دیب صورالور.

حقیقت حالده بوریا صاتو و آلو حیله سی شریعت و معیشت قبول ایتمی طورغان بر اوینچقدن عبارتدر. موگا علاوه قیلوب

بارو هم کوکلی هم یکل بولاجاق .

بتون توروك بالالرینه متعلق بولغان مدنی بر احتیاجمزی اوتو و نیتیه بر بیرگه حیولساق، شول احتیاجمزی اوتو ایچون فکرلرمزی بر برمزگه آگلالتورغه تیوشمزم. فکر و حسیاتلرمزی آگلالتشو ایچون «تل» کیرهك. بو حالده نیندی تل ایله سویله شو کیرهك؟ توروك بالالرینگ، بتونله یات بولغان بر ملت نك تل ایله سویله شووی، تلیمزی و ملتیمزی تحقیر قیلو بولادر. شیوه لر ایله کافی و شافی درجده فکر آلتشو ممکن توگل، بوگا مثاللر بولوب اوتدی. ایندی نی قیلماق کیرهك؟ مونه بو «نه قیلماق کیرهك» سؤالینه «بتون توروك بالالرینه، عمومی بر توروك تل کیرهك» دیگان جوابنی بیروندن باشقه سوزمزی یوق. بوندی تل ننگ وجودکه چنوووی ممکنمی؟ بولسه، بونی میدانغه چغارو ایچون نیندی یوللر بار؟ بو سؤالرنک جوابلری ایچون اوزغان اوچ یلاق «شورا» صحیفه لرینه قایتوب قاریق .

(آخری بار).

علی جان تیرشقاوی. «تورکستان».

سُور:

کوکدن جواب

طالبنوب کوکلم، همان هیچ بر سعادت طابه اغاج، ایندی آئی قالمیم دیگانده؛ قارشى ظلمت قابلاغاج . تون اوتدر، تیز طاک آتار ديب آشتنوب تورغان وقت؛ طاگنی قابلاب زور بولوطلر، نورلی شمس قالمماغاج، ایندی قایغم بتدی، مین شادلق بلهن یاشیم دیسه م؛ پهرده آرطنده مینی وحشی گروهلر صاقلماغاج . . . روح توشه، کوکلم صنا . . . مین تز جوگه مده الله غه: «ای خدای! دیم نیک طودرغانسگ مینی بو دنیاغه؟» شول سؤالگه قارشى یاگراب ایشیتله کوکدن جواب: «ای یکت! دی. «چیکمه غم سین، بیرامید، کوگلك جوات!» «بول غیور! طارتش، تالاش دنیا بلهن، غیرتله نوب»، «قارشى کیلگان دشمانکنی بهره یق، ارغتده واط!..» «بول باطر! قایغرتما برده؛ بو آور کونلر اوتدر،» «صارغایور وحشی گروهلر، کونکانگ «آق طاک» جیتهر،» «امطول آله!.. آرمی، تالمی، صزغانوب هه بیه تکنه،» «وحشیلردن یوق ضرر (؟) آنلر قوتورغان اتکنه . . .» «شول یولکنده سین همان اشتهت اوزگدن کوچلی آک.» «بول قهرمان!.. چقماسون ایسدن سینگ . . . . . باباک!»

احمد جان مصطفاى - «توکه»

ضرر لرینه مسئله قوزغاتماو طبیعی اشدر. اگرده مسئله قوزغاتولسه ایدی موندن ضرر کوروچیلر عالمرا اوزلری بولاچق ایدی. شول سببلی مسئله قوزغالمادی، شریعت نظر نده باطل بولغان بیع حقتده تعامل بولوب قالدی، و اوشبو حال همیشه دوام ایتدی.

وقف حجره صاتو بلیهسی قیلندن بزده غیبت و نیمیت، غضب و قهر، کینه و عداوت، حسد و بخل، شقاق و تکبرک، خیانت و ریا بلیه لری ده عام و شاملدر.

اوشبو اخلاقسزلق بو کونده بزده بتون کوچی برله حکم سوردهدر. خصوصاً بزنگ ما وراا النهر دیارمزده جهالت بیک شایع بولدی، بو بلا، اوستومزگه تمام چوکدی. ایرلر مز و خاتونلر مز، خصوصاً صحرا و قرلرده کون کوروچیلر مز جهالت برله عادتدن طش مبتلا بولدیلر، بیک کوبلر حتی کلمه طیه، کلمه شهادتی ده اوقی بلمیلر، نکاح و زوجیت شرطلرینی رعایت ایته آللمیلر. بو سببلی نیچه و نیچه فلاکتلر ظاهر بولوب طورادر. العیاذ بالله. بو، نی قدر ظلمت و نی قدر غفلتدر!..

بو کونگی حالمز بو روشده بولسه ایندی استقبالمز نیچوک بولور؟..
مدرس: عالم خان شاکر خوجه یف.
«توقماق».

عبرتلی سوزلر:

عقلسز باشنگ جزاسینی آباق تارتور.
اش اشله وچیلرنگ رحمت ایشته آلمادق لری کوروب، هیچ بر اش اشله مگان آدملر سوینسونلر!..
آدملرنگ سرلرینی صاقلی طورغان برگنه کشی بار اول کشی ده اوزیدر. لکن بعض وقت بو کشی ده سر طوماز، آچق آوزلق ایتار.

بوزوق خلقلرنگ نیندی نرسه لری ایکانلگنی بلوب اوکرده طورغان یاخشی مکتب «دنیا» و اڭ فائده لی کتاب آدملر در. آدم بالارنده کورلگان بوزوقلردن صاقلانوجیلر، شوشی مکتبنگ اڭ یاخشی شاگردلری بولورلر.

عالی قلب گه مالک بولماغان آدم، دنیانگ مشقتینی ده راحتینی ده یوکلی آلماز.

او یون کولکولرنگ لذت لری کوبلک و جمعیتلر ده اما مطالعه نڭ لذتی یالکیرلده تابولادر.

امید برله یاشاویچی کشی آچلقدن اولر.
عبادتلرنگ اڭ فائده لیبسی کشیلرگه یاخشیلق ایتودر.

مولردن: «بر بوریا و تقارنه نی صاتوب آلووکنز برله حجره وقفیاتینه مستحق بولووکنزغه نیندی سبب بولدی؟ چونکه حجره نڭ وقفیاتی، محصولاتی بوریا تقارنه نی تأمین ایچون بولمی بلکه حجره ایچنده کسب معارف، تحصیل علم برله مشغول طالبنڭ حیات و معیشتینی تأمین ایچون ایدی» دیب صورالور.

بو اورنده شریعت اسمندن طوتقان حیللر، مقبول بولورلق توکل. بو حیللر اسلام عالملرندن روایت ایتولمادی و معتبر کتابلر ده کورلمادی. حال شوشی منوالده بولا طوروب کسب معارف قیلوچیلرنگ معیشتلرینی تأمین قیلو قصدی برله اهل کرم طرفندن فی سبیل الله قیلنغان صدقه لرینی، وقفلرینی صاتو آلوغه دلیلکنز نی نرسه در؟ «هاتوا برهانکم ان کنتم صادقین».

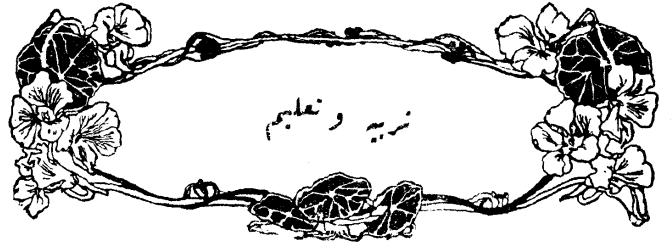
بو یرده: «سابق زمانده و اوتمش عصرلرده بو فاخره بخارا مزده یوزلرچه بلکه مگرچه عالملر مز بولدی، لکن مولردن هیچ بری بو سز قیلمش دعوانی قیلمادی و بو کبی مسئله نی میدان غه چیقارمادی، بدیهی که آنلر تقنن، تدین ده سزدن اوستون ایدیلر، شریعت نقطه سندن قارالغانده بزنگ عملمز منکر و خلاف بولسه ایدی اول عالملر مز نیندی سبب برله سکوت قیلغان بولدیلر؟ ذمه لرینه یوکله نگان فرضلرینی، فرضلرینی توشرمک آنلرغه واجب توکل ایدیمی؟ خلقنی نی ایچون بلوادن قیتمارمادیلر؟» دیب بزگه سؤال یتورسه لر جوابنده دیرمز:

غایت گوزل بر سؤال ایراد ایتدکیر. اقدم! بخارا عالملری، نی قدر متفنن و نی چاقلی متدین اولسونلر موگا انکارمز یوق. فقط مسئله موگا دائرکه قرآنده صریح نص برله حرام ایتولگان «ربا» معامله سی حقتده شریعت اسمندن «تدبیر» قیله آلسه لر وقفیات مسئله سنده شریعت اسمندن «تدبیر» قیلوده عاجزمی قالورلر؟ مولر بزگه معلوم بولماغان بر سببلی دلیل طوتوب سکوت و خمول یولینی اختیار ایتدیلر. یوقسه اهمیتسز، یوق بار منازعه و مناظره لر ایچون بیک کوب وقتلر صرف ایتوچی ذاتلر مز، بو قدر دینی نفوذلرگه مالک بولغان عالملر مز بو طوغروده چاره لر کوررگه تیوشلی ایدیلر. بو، آنلرنگ ذمه لرینه لازم ایدی.

عالملرنگ سکوتلری سببلی غیر مشروع اش مباح جمله سینه کره آلماز. مونده عالملرنگ سکوتلری تأثیر ایتاز. بلکه سکوت ایتولری ایچون عالملر اوزلری شیطان اخرس صانالورلر.

خلاصه: شارعدن باشقه لرنگ «سکوت» لری بر اشنگ شرعی بولوونینی موجب توکلدر.

بخارا عالملری، مدرسه حجره لرینی صاتو آلو مسئله سنده سوز قوزغاتما دیلر. مونگ سببی ایسه بو بیع و شراده ایگ کوب استفاده ایتوچیلر و موفق بولوچیلر، عالملر اوزلری ایدی. اوز

آنا نلی اوقوتو.

(باشی ۹ نجی عدد)

۳. بازو - اوقورغ برورہ تعلیم اصولی . بو اصول - موگا قدر دوام ایتوب کیلگان اصوللرنک خلافتنه ، یعنی ، تعلیمنی اوقودن باشلاب سوکره یازوغه کوچوگه قارشى ، حرکت ایتوب اوقوغه اویره تونی هم یازوغه اویره تونی بیک طغز بر مناسبتده قویا هم اوقوغه اویره تونک نیگزى ایتوب یازونی آلا . بو اصولنک وجودگه چغووینه هم آنک ترقی تابووینه نمسه پیداوغولرندن گرازه ر سبب بولمشدر . گرازه رنک اصولی اول دنیاغه چغارغان روشنده استعمالده بیک اوکغایلی بولماغان ؛ لکن باشقه پیداوغولر آنک اصولنک حقیقتن توشنوب آوب آنی توزه تدیلر . (خصوصا دیستهر قیو ، لوبه ن هم باشقهلرنک اجتهادلری آرقاسنده) هم شول توزه تولگان روشده بو اصول بو کونگی زمانده غی مکتبلرده ده به شهب کیله .

کوب مرتبه اوزگار تولگاننده ده اولگی روحن یوغالتماغان گرازه ر اصولنک اهمیتی جهتی شونده ، که بو اصول اولا بالالر ایله سویله شونی ، سوکره یازونی و ایک آخرده ، اوقونی طلب قیله ؛ بو طلبنی وجودگه چغارو اوچون توبه نده گی تمرینلرغه التفات ایتهرگه کیره ک : ۱) سوز و آنی تحلیل قیلو ، - سوزلرنی تاوشلرغه آیرو ؛ ۲) سوزلرنی تحلیل قیلغانده آیرولغان تاوشلرنک علامتلرنی (حرقلرنی) اویره نو ؛ ۳) بو علامتلردن تحلیل قیلونغان و باشقه سوزلرنی ترتیب قیلو و شول سوزلرنی اوقو . - شولای ایتوب ، اوقوغه اویره تو بو اصولچه یازو واسطه سیله وجودگه کیتوریله وشونک اوچون ده یازو - اوقو اصولی دیوب اسمله نه . بو اصولنک تعلیمنی طبیعی بر حالتکه قویغانلغن هم آنی معنالبه ک قیلدیغن اعتراف قیلمیچه ممکن توگل . چونکه اوقو ، یازو هم گب (بولای قاراغانده) تلنک تورلی کورنشلرنی گنه حاصل ایتهل اصلده بولر آراسنده بیک یاقن بر مناسبت بار . بو حقده تیخومیروف نهیته :

- « بز یازغان وقت سوزنی تاوشلرغه آیره مز ، اوقوغانده ایسه - تاوشلرنی قوشوب سوز یاسیمز : شولای ایتوب اوقو ، یازونک کیرسی دن عبارت بر اش بولوب قالا : یازغانده سوزنی

به روشده و نیچک آیرساق - تحلیل قیلساق ، اوقوغانده شولوق روشده وشولوق ترتیبده برگه حییامز - قوشامز . موندن ایندی کورینوب تور : قوشارغه (اوقورغه) اویره نو آیررغه (بازارغه) بلو ایله برگه بولغانده بیکره کده موافق : چونکه حاضرگنه آیرغان - تحلیل قیلغان بر نرسه نی یا کادن جیناو ، برگه قوشو اوقوچیغه بیک بیگل ؛ بالعکس ، هیچ تانش بولماغان بر بوتوننک کیسه کلرنی برگه اویره - جیناو (اولا یازماینچه بردن اوقورغه باشلاو) اوقوچیغه بیک آور بولا . کیسه کلرگه آیرو آرتدن اوق قوشو بولسه تاوشلرنی جیناو هنری هیچ مشقتسز تحصیل قیلنه . بر سوزنی یازغان آدم ، شول سوزنی البته اوقی آلا . سز شاگردگرنی یازارغه اویره تکر هم اول ، شولوق مدته اوزندن اوزی هیچ مشقتسز اوقورغه اویره نور» دی .

شولای بولسه ، تعلیمده ایک طبیعی بر یولده بولای بولورغه کیره ک : اوقو و یازوغه اویره تو قول غه قول توتشوب باررغه و یازارغه اویره تودن مقدم . بولورغه کیره ک : شاگرد اوقونک اولگی درجه سنده حاضرگنه کیسه کلرگه آیرغان تاوشلرنی برگه قوشه و حاضرگنه یازغان سوزنی اوقی .

۴. اوقوغه اویره تونی تکامل قیلدرو اوچون قیلغان باشقه اجتهادلر بو یولده تاغن بر یا کا اصول وجودگه کیترو اوی ایله بولماینچه ، تعلیمده اصول تحلیلی و سینته زی کورگازگان روشده اوقورغه یازارغه بردن اویره تونی حاضرگی زمان دیدا کتیکسی یارده می ایله وجودگه کیتورلگان ایک اهم ، ایک کیره کلی تله کلرنی ایفا قیلورلق بر حالگه کیترو ، نیچکده یاخشیراق راما اچینه آلودرغه تله و سیلی ایدی . دیدا کتیکسنگ اصل کوزه تکان نرسه سی ایسه : تعلیم البته تریه بیره تورغان بولسون ، اول (تعلیم) بالانک باشینه تیک قوری بلماکلرگنه توتورماسون بلکه اوقوچینی هر جهتدن ترقی (развивать) ایتدره تورغان بولسون ، - دیگان بیک درست و حقلی تله و دن عبارت بولغانلقدن بلوگه اویره توده ده بو تله کنی وجودگه کیترونی طلب قیلو البته بیک اورنلی . اگرده بلدرو اوزینک تله گی ایتوب تیک اوقوغه و یازوغه اویره تونی گنه آله اول وقت آنک تریه بیروده گی اهمیتی بیک آز بولورایدی . مونه شول اهمیتی کوچیتو اوچون ده سوکفی وقتلرده بلونی مکتبده اوتوله تورغان باشقه نرسهلر (پریدمیت) ایله بیک یاقن بر مناسبتده قویونی موافق کوردیلر هم تعلیمنگ بوتون مکتب دورن حاصل قیلغان نرسه اوقورغه اویره تو و - مقصدنک ایک یاقن اوچی ده - آنا نلی ، دیوب قاری و شولای ایتوب تعلیمده концентрация نی استعمال قیله باشلادیلر . دیدا کتیکسنگ ایکنجی مهم تله گی ایسه تعلیم اوقوچینک طبیعی روشده ترقی ایتووینه

مونگ اوسته وینه نرسه حقنده غی نهنگه منی طولیردق قیلو اوچون بومه توبه نده گی عملیاتلرنی یاساونی مصلحت ایته : آ) تیکشیرلنگان نرسه نی تابشماقلا، باش واتفچلر آرقلی نزلو، ب) شول نرسه حقنده بولغان شعرلر بارلغن نهیتو هم ت) یادقه آلونغان شعرچک نی خور ایله نهیتو - یرلهو .
غفور عثمانی .

بالاغه نیندی کتاب بیررگه کیرهك ؟

نیندیگنه نرسه دن اش باشلا ساقده آنک بز، نیکزندن توبندن باشلیمز هم شولای کیرهكده، آسنز چاره یوق .
قارتلرغه اوکت نصیحت بیررگه قاراغانده یاشلرگه صبی بالارغه تعلیم تریبه بیررگه تیوشلیمز .
تریبه نك ایک برنجیسی هم ایک اورنلیسی برنجی تریبه - آنا آنا تریبه سی ، یورط تریبه سی . بو تریبه کوبرهك ، بالانک دنیاغه کیلگان کوتدن یکی یاروم ، اوچ باشینه چیکلی بولغان تریبه . بو تریبه نی بیررچی آنا آنا بولا . شول یورط اچنده گی طوغان لری وعائله نك تأثیری بولورغده ممکن .
ایکنجی تریبه ، بالانک ته پهی یوروب اورامغه ، کورشی ، بلش تانشلرغه قاتناشه باشلاغان اوچ یاشلک چامالزندن مکتب تریبه سی بولغان آتی یدی باشینه قدر بولغان دور . بو چاغنده بالا ، آنا آنا یا ایسه عائله ده گی محیطه غنه قاراب قالمی . آنی ایندی بو دورنده اوزی باروب یورگان کورشیلرده ، اویناب یورگان بلش طانوش بالاری ده بارده آنک تریبه چیسى بولا . بو دورنده بالانک درسخانه سی ییک کیگایه ، زورایا . بار کبک چلغاب آغان نرسه گه قزغوب قاری ، آنی یا گلشمی توریمی آکلارغه ذهنی آشقونا ، صوری ، تیکشره هم قاری . مونه ایندی بالانک بو دورنده ییگرهكده آنا آنانک دقتلی قاتناشی بولووی تیوش . چونکه بالا اوزن چولغاب آغان تیره یاغن ، کوزنه کورنگان ، سیزنگان بارسنده بارسنده بالالق قابلیتی بلن صاف . پاك آب آچق سوت کبک «تاپی» سز بولغان قلبنه ذهنه توتورا . شونده یاخشی یامانغه آیروب تیکشروب بالانک عقلی هم ادرا کی نسبتده تدریجی صورتده گنه کورسه ته هم آکهارته توررغه ، عقلی یتوشمگان ، تورلرده بالانی یالقدرماسقه . ذهنن چوبالتماسقه ، ادرا کن آرقلیغه بویغه صورزارغه نفیس تریبه بیررگه کیرهك . بالانک آنا آناسی ، بالانک بو دورنده الکی سنه قاراغانده ده نلله نی قدر آور مشقتلر ، بورچولورنی اوستلرینه سوق قان بلهنگنه یوکلارگه تیوشلیلر .

متناسب طرزده بولسون ، - دیو بولغانلقدن هم شول صفت بولماغانده تعلیمک تریبه بروده گی اهمیتی بیک توبه ن بولغانلقدن آنک اوسته وینه روحانی حیاتسک وضع قیلدیغی طبیعی قانون بویچه آدمک ترقیسی حواس خمسۀ ظاهره واسطه سیله قبول قیلغان نرسه لردن ، یعنی съ наглядности - باشلانغانلقدن تعلیمک اصول حدسی ایله وجودکه کیتروون طلب قیله باشلادیلر هم ، تعلیمک جانی - آنک ناگلادنوی بولووی ، - دیلر .
اووقوغه اویره توگه بو یاگ صفتنی باشلاب بیررچی فوگهلدر .
(۱۸۶۲ ده تولگان ، له پسینغه غارادسکوی اشکولاده دیریکتور بولغان) فوگهل اصولینی ترقی قیلدررغه طرشقان کشی ایسه بومه (Веме - بیرلین دارالمعلماتنده معلم بولغان) . بو ایکی پیداغوغلرنک هر ایکسی اوزلرنک اصولارنده اصل ایروب اصول حدسی تعقیب قیلغان یولنی آلدیلر . آنلر رسم یاساغانده ، یازوده و اووقوده شول اصولده حرکت ایتدیلر . اوزلرنک مقصودلرینه یتوده آنلر واسطه ایروب معلوم مقدارده «طبیعی» (нормальный) دیگان سوزلرنی استعمال قیله باشلادیلر . (شوندی سوزلردن فوگهل نك ۱۰۰ - بومه نك ۱۶) بولر ییک معلوم سوزلر بولو اوستینه گه نك هم یازونک همه نلیمینتلرن حاوی بولورغه ؛ بو سوزلرنک معنالی ایسه گه ب - نهنگه مه له شو و رسم اوچون ماتریال بولورغه ، سوزلر اوزلری ایسه تحلیل قریناتلرینه یعنی تاوشلر و حرفلرنی آیروغه ماتریال بولورغه تیوشلر . تعلیم ، موندی سوزلر یارده می ایله بولغان وقتده توبه نده گی قریناتلرغه دقت ایتمک کیرهك ؛
(۱) اولا بالارنک کوز آلدنده معلم نیندی بولسه بر نرسه نك رسمن یاسی . ممکن بولغانده شول نرسه اوزی کورسه تیله ؛ (۲) معلم رسمنی تماملاچ شول ترسیم قیلغان نرسه حقنده سویله شه باشلی یاخود شوگا مناسبتلی برره حکایه سویلی ، - بو وقت معلم سؤال و جواب ایله شول نرسه حقنده بولغان سوزلرنی بالارنک آکلاب آکلاماغانلقرن تفتیش قیله . غام یاخشی صورتده آکلانلووینه یارده م ایته و توغرو هم طولی جواب بیررگه ملکه لندررگه اجتهاد ایته ؛ (۳) بالار اوزلری کورسه تولگان نرسه نی ترسیم قیلوب قاریلر ؛ (۴) هر بر نرسه نك رسمن یاسو ممکن بولغانون بالارغه آکلالتچاق معلم - آنی یازوب کورسه توده ممکن ایکانلگن نه یتده اوزی شول نرسه نك اسمن یازا ، آنک آرتدن بالار یازغان سوزنی کاپیراوات ایتلر ؛ (۵) موندن صوگ نرسه نك اسمی یعنی : سوز ، تاوشلرغه آیرولا ، یازغان سوز - اسمی ایسه حرفلرگه تحلیل قیلنه و بالار آنلرنی یازلر ؛ (۶) ده گی عملیاتک نتیجه سی بولوب ، اوزلرینه معلوم بولغان حرفلر و تاوشلردن یاگ سوزلر یاسیلر هم (۷) بالار باسمه حرف ایله تانوشلر .

تربیه‌نگ اوچنچی دوری بالانگ مکتبکه یوری باشلی تورغان آلتی، ییدی یاشلارندن باشلانه تورغان دور، مکتب دوری. «مکتب دوری» دیوب یورتو، بالانی مکتبکه بیرونی آنک یاشنه گنه خضر قیلونی کوز اوکنده توتو وقتلی غنه بولغان برانش. چونکه بر بالا یاخشی تربیه آرقاسنده یا ایسه محیطنک تأثیری بلن تیز یتوشورگه یا ایسه ییک اوزاقغه صوگغه قالورغه ممکن. بز ئلیگه چیکلی بار بالانی ده یاشی یتو بلن بر ته‌ته‌گه جیگارگه کوچلانک، یتوشکان بالانی یاشی کچکنه دیوب علمسز، فکرسز ایکسراتنک. بو بزنگ توبه بلن ده فوتوله آلماسلق گناهمزدر. بو بر. ایکچیدن «مکتب دوری» دیگان ترکیب درست توگل. چونکه بالانی دنیاهه کیلووی بلن آنا آنا تربیه‌سندن آلوب مکتب تربیه‌سینه بیررگه ممکن، هم ییک تیوش ده. لکن، بو کونگی بزده گی مکتب اسمنده گی یورطرغه توگل بلکه، قایچانده بر کون، کیله چکده آچولاجاق، بو کونگی کونده تیک خیالده‌غی غنه، بالالار یورطینه - باشنده پسیخالوغلر (بالالار روحینه آشنا معلملر) بولغان بالالار مکتبته. اول چاقده بالالرنک معنوی ایگ مهم آناسی، آناسی تعلیم و تربیه‌دن خبرسز معلمک ایتونی بر ремесло - کسب ایتوبکنه آغان یگنلر بولماس بلکه شونی سویگان، شونگ بله گنه یاشاگان هم شوناردغنه благо امید ایتکان چن تربیه‌چیلر بولور. (مین قولمدن کیسه بوگونوک عالی مکتبلرده اوقوتقان متخصصلرنی پسیخالوغلرنی ابتدائی مکتبده گی یا گنه نلی - آوزی آچلوب کیله تورغان بالالارغه معلم ایتوب قویار ایدمده حاضرگی کونده بالالرنی غروبی تربیه‌لوجی سوداگر معلملرنی دارالفنونلرگه پرافیسور ایتوب قویار ایدم. البته بو صوگهیلر استودیتلرگه فایده کیتوره آلماسلر اما یاش بالالارغه کورسه‌تکان قدر زبانده تیدره آلماسلر ایدی. اما پسیخالوغلرده؛ دارالفنونلرده کورسه‌ته‌چک فایده‌لرندن ئله نیچه ئلوش آرتق درجه‌ده ایگنک کورسه‌تکان بولورلار ایدی).

مونه، شوندی، بالانگ اچینه کروب یوره‌گینه یاروب صالا تورغان علم روحدن خبردار کشیلر قایچان کوبایوب بالالار اوقته باشلاسه اول وقت، آنا آنانگده بالا تربیه‌سنده گی کیره گی کیمی. ذاتا، بو وقتده ایندی بالانی ایچا کدن آیرولغاچوق بالالار یورطینه مکتب تربیه‌سینه - پسیخالوغ قولینه کامل امنیت بلن بیررگه ممکن. شونگ اوچونده مکتب تربیه‌سی بالانگ آلتی، ییدی یاشلاندن باشلانه دیگان سوز «وقتی غنه!» دیب ایتهم.

بالانگ اوچنچی دورنده - مکتب دورنده تربیه‌چیسى معلم، اخلاق تربیه‌چیسى - нравоучитель - در.

بالانگ دورتچی تربیه دوری، مکتبدن طش تربیه دوریدر. عصرمزده علوم معارفنگ برنجی اشانچلی نیگری هم

تربیه‌نگ دورتچی دورینه آباق باسقان بالالار اوقی تورغان کتابلر حقنده بر آز کیکش ایتهرگه حاجت کورله در.

بزدن آده‌غی خلقنگ نیندیگنه طائفه بولماسون بارسینگده اوزلرینه مخصوص غزتلی، ژورناللری جدی مقاله‌لر بلن تولغان بولا. نیندیگنه توریدن قولغه توتوب آلمه؛ بار تورددهه آلارنگ جلد جلد کتابلری یازولغان بولا. سوداگری بار آلارنگ ژورناللری غزتلی اشفوللر جلد جلد کتابلی کتبخانه‌لری، قرأتخانه ناظرلرنک «библиотекаръ» لری بار. اما بزده تیک مرحوم «مکتب، معلم» ژورناللری بار.

بزنگ روسیه‌نگ قوچاغنده بایتاقغه کتبخانه و آنک ناظر - لری بار. بولارنگ اوزلرینه مخصوص ژورناللری توگل - چغوب تورغان عمومی علمی ژورناللرنک برسند ایچماسام، خصوصی آتدیلینیه‌لری گندهه یوق.

مین، تربیه‌نگ دورتچی دورنده گی تربیه بزگه توشه. شونگ ایچون کتبخانه‌ده گی بالالار شورلرگون اصلاحه جدیره‌ک کرشیک دیم. باشقه دورلرده گی شیکللوک بالانگ بو دورندهه بزده گی تربیه برده یوق، بولسه‌ده تیک باشلانچقنه. بزنگ تاتار مطبوعاتنده - بالاغه اسانوب «بو کتابدن بالانگ روحی کوتارلور، دردی آرتور، امیدى زورایور، دنیاغه قاراشی تیره‌نه‌بور، آکى، فکری کیکایور، اشکلیککگه هولسندرر» دیوب بالانگ قولینه امنیت بلن توتدروب بیاردی کتاب بارمی؟. بزده بزنی ئلیگه چیکلی چرتوب یاتقرغان پیسیمیزمگه قارشى یازلغان، یالغان خیالی توگل، بلکه چن معلومات بیره تورغان وشول نسبتده اوقوغده هولسنی آرتدره تورغان چات بالالار آوزی بلن یازولغان کتابلر بارمی؟ چن ملیتی سویدره، وطن‌غه محبت حسنی آرتدرا تورغان رساله‌لر یازمهلر براشورلر بزده بارمی؟.. جانمزی ته‌نمزی صاف پاک سلامت یاشاتوگه یوللر کورساتکان بالالار کتابی بزده بارمی.

بودران کریموفلر طرفندن نشر ایتوله باشلاغان > بالالار

بولماغانغى معلوم. ۳) رسول الله خبرى ييتشمگان كشيلىرنگ مسئلهلىرى بزرگه واقع بولغانى يوق. اول حقدە سزنگ برله بزدن صور اوچى بولماز. بلمى طور ساق دە بر ضررده كورماز. ۴) سد خبرىنى بلميمز.

♦♦

نا معلوم. اوجماغە كرگان كشيلىرنگ تموغده عذاب قاينوچى ياقينلىرى حتى آتارى آنالرى، خاتونلىرى ايرلىرى، اوغللىرى قزلىرى بولورغە ممكن. آدم بالالرى شوشى حال گە نيچوك طاقت كيتورلر؟ شوندى ياقينلىرى ايچون قايفرماوچىلىق آدمچىلىك توگل. قايفرسىلر اوجماخده قايفو و حسرت يوق ديگان سوزنگ درست بولماوى لازم.

حسين تيمر بولاطف.

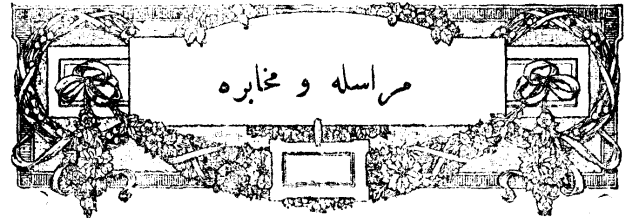
سورا: دنياده بولغان آدم بالالرينك يوزده برسى راحت بولسه توقسان توقزى عذاب ايچنده ياشيدر. خلق حالينى تيكشروب قار اوچيلرغە بو حال معلوم. شوشى راحتلكده طور اوچيلر، عذاب آستنده ايزلوچى اوز طوغانلىرى ايچون قايفرماسلر، حتى بربرينك سعادتيه توزه آلماسلر، بتون اشلىرى بربرينك ايتتى آشاو، قاينى ايچو بولسه، بربرى اوستندن دانوسلر ياصاب يوروسلر اول خلقده نيندى شفقت و مرحمت بولسون!. آشارغە ايكمكى بولماسه آدم بالاسى بايلرغە دشمن بولا، آرزغە بوتايسه يارليرغە دشمانلاشا. موندى طبيعتده بولغان مخلوقلرغە، نى آتا و نى بالا، نى خاتون و نى اير! اوز مقصودلىرى بولسه بتون دنيانى ير يوتسون!.. اوز نفسندن باشقەر ايچون قايفرماو قدر «آدمچىلىك» بولماز. آدم بالاسى قدر اوصال، آدم بالاسى قدر اخلاقسىز و اوز نوعينه مرحمتسىز حيوان ياراتلغانغى معلوم توگل. آتارى بالالرى جهنمده عذاب ايتولگان وقده مونلرنگ اوجماخده كيف و صفا قوروب يورولرى عجب توگل بلكه بربرى اوستندن دانوص ياصاب اوجماخدن سوردردرگە و تموغغە صالدررغە طرشوب يورماولرى عجب. مونى ايندى بلميمز. بلكه مقصودلىرى بولسه يورلرده. آدم بالاسندن هر قباحث اشنى، هر بوزوقلنى کوتارگە يون بار. ايندى اول بيك صنالغان بر حيوان!..

♦♦

بخارا ۱۰ (الفصل) مصححلىرى كوب اورنده ابن حزم اعتراضلرغە جواب بيرلر و ابن حزم سوزلرغە اعتراضلر قيله لر. موندى اورنلردن برى ۲ نچى جلد ۱۱۱ نچى صحيفه ده در، مصححلىرنگ بو اورنده بولغان تعرضلرغە بىز، تيوشسز اش ديب بله مز. شوشى فكرمز خطا توگلگى؟ ۲) «شورا» غە «الحلى» دن كوب سوز كوچرلدى. اول اثر، طبع ايتولگانغى؟ ايتولگان بولسه

كتبخانهسى» نه نى كوز بله ن قارىمز؟ قيوم ناصرينك «بوش وقتدن» لرى نى حاللى؛ صديق افندى حقيير ديننگ «كتبخانه اجتهادى» و باشقەرلر. مرحوم عبدالله افندينگ شعرلردن جواتقچ، آتون نه تهچ... باشقەرلىرى نيچوك؟ غفورى، سونجه لى، بشيرى، رميفلرنگ شعرلردن قايسلرى بالالر اوچون اوگى، باشقه مشهور غير مشهور يازوچيلر مزنك قايسى اثرلىرى بار، اول اثرلرغە بالاغە قايجان بىرو مصلحت؟. ترجمه لر بالالر اوچون مصاحتمى - قايسلرى؟ سزده نچك او قىلر و نرسه دن بيگره ك لذتلنلر؟ نيگه - نى اوچون؟ بار كتابلر احتياجنى توتورمه مى - توتورماسه نيشلارگە، نيندى چاره لر كوررگە بوگوندى؟ اديبلر مزنك بر نجه سندن بالالرغە خاص كتابلر ترجمه تصنيف ايتولرغى اشاره ايتو مصلحت توگلگى؟ كتابلر صابلاوده بالالرنگ اوزلرغە اختيار ايتسزى، الله سزنگ اوز ريكگر تونولامى، نيگه؟ باشقەرلر و باشقەرلر!..

كتابلر حقدە غى اوز قاراشمى كيله چه كگه قالدروب؛ نيك ايده شلمنگ. بيگره كده بو بابده متخصص علم تريبه سويوچيلرنگ صورالغانرغە جواب يازولرنگ بالالر كتابى حقدە تنقيد تقرىضلر، يازولرون، يتشمه گان يرلرن آنگ چاره لرنگ كورسه تولرنگ عام و معرفت اسمنه اوتتور ايدم. اورنورغده جمعيت اسلاميه كتبخانه نظرى عارف الله.

بافجر كول. توبانده كى سؤالارمغە «شورا» ده جواب يازلسون ايندى: ۱) آتارى. شريعت قاشنده درستى يا كه توگلگى؟ ۲) قالغان نمازلر ايچون دور طريقي برله بولاسه ده «فديه» بيررگە تيوشلىغى؟ ۳) رسول الله نك دينى ايرشمه گان كشيلىر، متدين بولماولرى سببى الله قاشنده مستول بولورلرى؟ ۴) ذوالقرنين طرفندن سالغان «سد» دنيانك قايسى يرنده، سياحلر تابماديلرى؟ امام عابده الله بن عبدالرحمن اشباكوف. «قايىن» اويازى.

سورا: ۱) مائده سوره سنده بولغان ۹۲ نچى آيت حكى برله مسلمانلر او طش معامله سندن منع ايتلرلر. «آتارى» ده او طش بولسه اولده شونده كره در. ۲) بو طوغروده قرآن و حديثده بر نرسه ده يوق. اسلام شريعتى كيمستوگە سبب بولغانلقدن «دور»، درست بر عمل بولماسه كيره ك. سلف زماتده آندى نرسلر

هنری بولماغان تورك خاتونى «اوندن» ده ایلچی خاتونى بولوب
طوغانده اوز مملكتى ایچون نیندى خدمت ایته آلور، ایرینه
نیندى یاردملر بیررگه قولندن کیلور؟ (۲) افتراق حدیثی و آکا
متعلق نرسه لر حقنده «دینی و اجتماعی مسئله لر» اسملی اثرده بر
آز سوز بار (۳۹ نچی ماده شرحی) (۳) چاباتالی میرزا دیب،
اوقوموغان و اولده ایگون و مال کسبی برله طوروجی میرزانرغ ایتوله در.

ادبیات:

طوغان ایل

طوغان ایل، مینمچه ییک ماتور، ییک یه منی. آنک قدر قدرلی
ماتور ایل یوق. الحاصل طوغان ایل مینمچه ییگره ک ماتور ییگره ک یه منی،
طورمشی کیلشی، طوغایلری تورلی ایسلی چه چه کلر آغاچلر ایله
یزه نگان. قامشلی اونه تغز بولوب چیل او کغانیه یغله، یغله
ته گریگه تسبیح ئه توری، آنک ماتور قز آوزن یروب کولگانده ی
طاو آرلری. آنک بییک دهره ک نی بار ایکان، نیلر کورنور ایکان
دیب چیتده ره ک نیلر بار ایکانن بلور ایچون کبک یاریشوب اوسکان
اویانکیلری. اول آی صلونک اوزون طغز چه چی شیکلی اورمانلری
اول پارتیه باشلقلرینک اللی، آرتلی توروب نطق سویله ولری
شیکلی طوغان ایل صووینک طوغایلرینک قامش آرالرنده باقلرنک
باقلداشولری، اول طوغان ایلنک طوغایلرنده تورلی قوشلرنک
صایراشولری جرالاشولری، شولوق بولوناقده چرکی-چین چیکر تک
شیکلی واق جانقلرنک نباتاتلردن، نباتاتلر اوستینه چز-پز
ایتوب قونوب یورولری.

اول، آق کاغد اوستینه قلمنی تیره توب یازوب مونک صو کنده
آق فارفور اوای قارا صاوتقه بر باشی جوان قلم صابی برله ن طغوب
قارا آغان شیکلی آقچارلقنک طوغان ایل صووی اوستنده بالقنک
اوسته ک قالقغانر اغینی نزله ب کینه ندن چوب ایشدروب قابوب آووی.
اورده ک قازلرنک صاری به بکلرن ایهرتوب یوزوب یورولری.
اول قر اورده کلرینک قامش آراسندن کینه ندن ایشکدن چغوب
یوگرگان بالار شیکلی پلت ایتوب قامش آراسندن چغوب صو
اوستنده قوینا، قوینا، قوم آشی-آشی، چومولری، جوونولری.
اول گرامافونده: «صالاووی» نام پلاستینک ننگ باشدره ق
ماندالینا برله یا کفر اتوب جیرتوب آخرنده سزدروب جراب

آنک قول یازمه سی قایده بار؟ شوراغه کوچروچیلر، آنی قایسی
اورندن تابوب کوچره لر؟
عبدالرحمن مفتی زاده.

شورا: (۱) مذکور مصحح لر ننگ بو طوغروده بتون
سندلری ابن سبکی سوزلری بولوب ابن سبکی، نی سویله سه شوکا
تقلید ایتله لر. ابن سبکی ده بولغان تعصب ۹۶ درجه در. اول،
اوزینی اشعری و شافعی دیب نسبت ایتمگان آدملرنی کشی گه
سانامی، حتی فخرالدین الرازی حقنده درست سوز سویله گانی
ایچون اوزینه استاذ بولغان ذهبی گه قارشیه ده صوقوراندور. «المصل»
مصحح لری اوز وظیفه لری بولماغان اشلر گه مداخله ایتله لر. آنلرنک
جوابلری و اعتراضلری اهمیتسزلر. (۲) «الحلی» برله «الحلی» ننگ
باصلغانقلری حقنده خبرمز یوق. آنلردن سوز کوچروچی ذاکر
افندی بو کتابلرنی مصرده «خدیو» کتبخانه سنده مطالعه ایتکان
ویک کوب نرسه لر کوچروب آغان. «شورا» ده یازلغان نرسه لر،
شونلردن انتخاب ایتولگان سوزلردر.

ابن حزم ترجمه حلی یازلغان مقاله ده رقم خطالرنی تصحیح
قیلوب یباروگر ایچون رحمت! اوزمز بیتشه آماغان ایدک سزنگ
تصحیحکنز گه موافق اوز نسخه منی درستله دک.

هوقنده (۱) تورکیاده الوغ آمرننگ خاتونلری فرانسز،
انگلیز، نمسه و روس قزلری بولادر دیلر. تورکیاده بو الوغ
آدملر گه خاتون بولورلق قزلر تایلیممی یا که باشقه بر سبب بارمی؟
(۲) «ستفترق امتی علی ثلاث و سبعین فرقة...» دیب مشهور
بولغان حدیث، حقیقت حالده امتنگ یتمش اوچ گه بولنه چگینی
بلدر ایچون صادر بولغانمی یا که مجرد تهید ایچون گنمی؟ (۳)
چاباتالی میرزالر، نیندی میرزالر؟ چاباتاسز میرزا بارمی؟ آنلری
کیملر؟ ..
اهل الله خیراته اوغلی.

شورا: (۱) تورکیاده گی عائلی و اجتماعی اشلردن آچیق
خبرمز یوق. شوننگ ایچون بو طوغروده اوز اوزمز گه اشانوب
جواب بیررگه باطریقیل قیله آلمیمز. کوبچیک آراسنده تورلی
کشی بولورغه ممکن. کوبسنجه جیت مملکتلرده ایلچی بولوب
طوروجی و ایلچی خاهلرده خدمت ایتوچی مأمورلر، جیت قزلر
برله نکاحلنه لر، دیلر. موندی اشلرنی اوزمزنگ خصوصی
حالرمز گه قیاس قیلورغه یارامی. احتمال بو طوغروده زور مأمورلر
نک ییک الوغ مجبوریتلری بولا طورغاندر. بعض بر ایلچیلرنک
خاتونلری ایرلردن آرتق نفوذ یورتولرنی و اوز مملکتلری
ایچون خدمت ایتولرنی روایت قیله لر. تماکی تارتودن باشقه

ایچ شونده لغی شونده ده قوری لفلداو برله اش چقمی
ایجماسام طوغان ایانی، ماقتاب بر جرالارغه کرهک:

طوغان ایلگه

(زیله یلوک کویینه)

ای یاراتام سینی طوغان ایلم
سینی ماقتیم ییگرهک خوبلیمن.
سین طوغان ایلگه یمنی اوبلاسام - زیله یلوک
حیران بولوب اویوب یوقلیمن.
ای طوغان ایلم سینگ اورمانلرک
نیندی ماتور دخی قرلارک
شول حیرلرگه بره رجغوب یورسام - زیله یلوک
شوشی جرنی دخی جرالارم.
اول ییگرهک ماتور بولونلرک
هم اول ییگرهک بییک طاوولرک
شوشیلرنی اویلاب ایسه بله سم - زیله یلوک
ئروب قویلا مینم جانلرم.
سینگ کبک ماتور ایلم یوق
ئزله سهکده بتون دنیادن
سین ایلمدن آیرلماونی صوریم - زیله یلوک
جانم تهنم برله الله دن.
آیرلسام اگر ای ایلگه ییم،
یومشاق جیلدن بولسون سلام
نی دیوبده ماقتاب بتره آلی - زیله یلوک
مینم بولای قسقه قلمم.
یاراتامن سینی ییک یاراتام
صاف هوالی گوزله ایلگه یینی
ماقتاب بتره آماغاچدن سینی - زیله یلوک
جدی آلمیم سینی ایگکائی (باش ایچی).
عبدالله غفوروف. دیومسکی.

آلوب کیکنان شیکلی طوغان ایلنگ طوغایلر نده، یاش یگتیلر طرفندن
یا کثرت اوتوب قرت - پرت ایتوب چالغی یانلوب آخرنده صزدرو بقته
جرلی، جرلی چابوب آلوب کیتورلی.

اول کیجلی آلیا بقچلر به یله ب اول قرلرینگ طوغان ایلنگ
طوغایلر نده، قوواقلر نده قارلغان، شمورت هم شولوق طوغان
ایلنگ طاو ییتلر نده طوباللرینه آق بله کلر، صلو بارماقلر آرقلی
اوزلرینگ ایلارن ماقتاب ...

قارلغان طوشی قارالا، قبقزل بولا ایچی

بزنک ایلنگ یه منیلگی تیره یاقده برنجی

دیب قارلغانتنگ اچن طشن تصویر قیلوب ملی موکلی کویلر ایله
جرلاولری، قولاقار برله گنه ایشتمیچه بدسه بورهک بغرلرک، بتون
أعضارک برله ایشتوب نلله نیندی بر ملی موکلی اوغنه چومدروب اونکان
زمانلرنی آتا بابالرنی ایسگه توشورلری اوزگنی اوزک بلمیچه نلله
نیلر اویلاتولری. بتون جهانتی یاروم یاروتی خیال برله یوزوب
چقغاندن صوگ آخرنده شول طوغان ایلم گه قایتوب تورنلده طوغان
ایلگه یمنی ماقتی، خوبلی، آنی سویه، ماتوردی، یه منی دی، آکا
تیک بولغان ماتورلق هیچ یوق، دی.

ایچی شولای دی مینم کوکلم، ایچی یاراتام، آکا برنجی
کوز برله قاریم. سویمه سلکده یاراتماسلق ده توگل. سویهرگه
یاراتورغه اورنی بار. مینم توغان جیرم، اوسکان ایلم، اچکان صووم
بارسی ده شول ایلده. مینم برنجی ته تی نه نیلرگه قاراب یلما یوب کولوب
آلارنی شادلندرغان قوواندرغان جیرم! ..

یا تاراقته ئلی اییده شلرم برله برگه جای کونی طوغان ایلم
صووینگ بو ییلر نده غی طالی آلوب کیسوب آنی آت ایتوب منوب
اییده شلرم ایله چابشوب تیرله گاج طوغان ایلم صووینگ طاشلیراق باتمی
طورغان جیرنده صو کروب قوینوب چومشوب تمام صالقون آلوب
بتکاج شول آعاج آتی منوب بولونغه جیلهک آشارغه یا که یش
قاینغه قارلغان شمورت آشارغا دیب «آرتده قالغان تاش تاقغان»
دیب چابشا، چابشا کیتورم یا کغنه! قش بولسه جمعه کونلرنی
شولوق طوغان ایلم صووینگ بوزی اوستنده شوولرم بارچه سی
شول طوغان ایلده! شولای بولغاچ نیچک ماقتامیم؟ نیچک آقشلامیم؟
اوزکر اویلاغز همه سی شول طوغان ایلده! ..

ناشری: «محمد شا کر و محمد ذاکر رامیفلر».
محرری: رضاء الدین بن فخرالدین.

«شورا» اورنبورغده اونه بشمه کرنده بر هفتماه ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-Й СТРАНИЦѢ ОБЛОЖКИ
30 КОП. НА 3 И 4 СТ. - 20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آونه بدلی: سنه ۶ صوم، آلی آیلق ۳ صوم ۳۰ تین.
«وقت» برلن برگه آویچلرغه:
سنه ۱۱ صوم آلی آیلق ۵ صوم ۹۰ تین در.

ТИПОГРАФІЯ ГАЗ. „ВАКТЪ“ ВЪ ОРЕНБУРГЪ

اورنبورغده «وقت» مطبعه سی.